

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Mezinárodní obchod s drogami: možnosti
mezinárodního společenství a regionálních organizací v
boji proti danému fenoménu**

Adéla Brůžková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Bakalářská práce

**Mezinárodní obchod s drogami: možnosti
mezinárodního společenství a regionálních organizací v
boji proti danému fenoménu**

Adéla Brůžková

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování užitečných rad, trpělivost a čas, který při psaní mé bakalářské práce vynakládala.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	4
ÚVOD.....	6
1. BOJ PROTI DROGÁM NA GLOBÁLNÍ ÚROVNI.....	10
1.1 Historie globálních protidrogových opatření.....	11
1.1.1 Jednotná úmluva o omamných látkách.....	11
1.1.2 Úmluva o psychotropních látkách.....	12
1.1.3 Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami.....	13
1.2 UNGASS 1998 a UNGASS 2016.....	14
1.2.1 UNGASS 1998.....	15
1.2.2 UNGASS 2016.....	16
1.3 Strategie UNODC pro období 2021 – 2025.....	17
1.4 Činnost OSN v Íránu a Afghánistánu.....	18
1.4.1 UNODC v Íránu.....	19
1.4.2 UNODC v Afghánistánu.....	20
1.5 Protidrogová politika v Laosu.....	21
2. PROTIDROGOVÁ POLITIKA NA PŮDĚ ORGANIZACE AMERICKÝCH STÁTŮ.....	23
2.1 Mnohostranný hodnotící mechanismus (Multilateral Evaluation Mechanism)....	24
2.2 Strategie boje proti drogám na západní hemisféře 2010.....	26
2.3 Akční plán boje proti drogám na západní hemisféře 2021-2025.....	28
2.3.1 Institucionální posílení.....	29
2.3.2 Opatření prevence, léčby a podpora obnovy.....	29
2.3.3 Opatření pro kontrolu a proti nedovolenému pěstování, výrobě, přepravování a distribuci drog, a k řešení jejich příčin a následků.....	30
2.3.4 Výzkum, informace, monitoring a hodnocení.....	31
2.3.5 Mezinárodní spolupráce.....	31
2.4 Drogová problematika v Kolumbii.....	31
2.4.1 Plán Kolumbie.....	33
2.4.2 Hodnocení protidrogových politik mezi lety 1999 a 2018.....	34
2.4.3 Zpráva MEM 2021.....	34
3. PROTIDROGOVÁ POLITIKA NA ÚZEMÍ EVROPSKÉ UNIE.....	36
3.1 Konkrétní opatření.....	37
3.2 Drogová situace na území EU.....	38
3.2.1 Evropská zpráva o drogách 2021.....	40
ZÁVĚR.....	43

SEZNAM LITERATURY.....	47
RESUMÉ.....	54

SEZNAM ZKRATEK

CCPCJ: Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní spravedlnosti (*The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice*)

CEPOL: Agentura EU pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (*European Union Agency for Law Enforcement Training*)

CICAD: Meziamerická komise pro kontrolu a zneužívání drog (*The Inter-America Drug Abuse Control Commission*)

CND: Komise OSN pro narkotika (*Commission on Narcotic Drugs*)

CSF: Fórum občanské společnosti o drogách (*Civil Society Forum on Drugs*)

EMCDDA: Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (*The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*)

EMPACT: Evropská multidisciplinární platforma proti hrozbám trestné činnosti (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threat*)

EU: Evropská unie (*European Union*)

Eurojust: Jednotka EU pro justiční spolupráci (*The European Union's Judicial Cooperation Unit*)

Europol: Agentura EU pro prosazování práva (*The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation*)

FARC: Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*)

FRONTEX: Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (*The European Border and Coast Guard Agency*)

GEG: Vládní expertní skupina (*Governmental Expert Group*)

HDP: Hrubý domácí produkt (*Gross Domestic Product*)

IWG: Mezivládní pracovní skupina (*Inter-Governmental Working Group*)

MAOC(N): Námořní analytické a operační středisko (*Maritime Analysis and Operations Centre*)

MDMA: Extáze (*3,4-methylenedioxyamfetamin*)

MEM: Mnohostranný hodnotící mechanismus (*Multilateral Evaluation Mechanism*)

NCE: Národní koordinační subjekt (*National Coordinating Entity*)

OAS: Organizace amerických států (*Organization of American States*)

OSN: Organizace spojených národů (*United Nations*)

SCOPE: Strategie pro eliminaci koky a opiového máku (*Strategy for Coca and Opium Poppy Elimination*)

UNGASS: Zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN (*UN General Assembly Special Session*)

UNODC: Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (*United Nations Office on Drugs and Crime*)

USA: Spojené státy americké (*United States of America*)

USD: Americký dolar (*United States dollar*)

WHO: Světová zdravotnická organizace (*World Health Organization*)

ÚVOD

Má bakalářská práce se věnuje jednomu z nejrozvinutějších druhů organizovaného zločinu současnosti, kterým je mezinárodní obchod s drogami. Na globální úrovni je nejvýznamnější organizací v boji proti tomuto fenoménu OSN, a to především specializovaný úřad UNODC (*United Nations Office of Drugs and Crime*). Už v roce 1961 byla sepsána na půdě OSN Jednotná úmluva o omamných látkách (*the Single Convention on Narcotic Drugs*), v roce 1971 Úmluva o psychotropních látkách (*the Convention on Psychotropic Substances*) a v roce 1988 Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (*the Single Convention against Illicit Trafficking with Narcotic and Psychotropic Substances*). Velký vliv na sepsání této úmluvy mělo to, že v témže roce vyhlásil exprezident Richard Nixon oficiální válku proti drogám, které označil za nepřítel číslo 1. Tato „válka“ byla finančně velmi nákladná a spíše než proti drogám byla mířena proti Afroameričanům. Samotný Úřad pro drogy a kriminalitu (UNODC) byl zřízen v roce 1997 (COMPLY ADVANTAGE n. d.). Tento Úřad má dva řídicí orgány, kterými jsou Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost (CCPCJ - *The Commission on Crime Prevention and Criminal Justice*) a Komise OSN pro narkotika (CND - *Commission on Narcotic*). První Valné shromáždění od vzniku UNODC, které se věnovalo problematice drog, bylo svoláno v roce 1998 (UNGASS 1998), druhé pak v roce 2016 (UNGASS 2016). Na druhém Valném shromáždění se řešil především stále narůstající počet obětí v souvislosti s boji drogových kartelů, především pak v souvislosti s drogovou válkou v Mexiku. UNODC se snaží informovat lidi po celém světě a posilovat globální opatření, která by omezila ilegální výrobu drog a jejich distribuci. Snaží se rovněž potírat kriminální činy, které s drogami souvisí. V období 2021 až 2025 si UNODC vytyčila řadu cílů, kterých by chtěla do konce tohoto období dosáhnout. Mezi tyto body patří např. zaměření se na obchod s drogami a jeho provázanost s globálním organizovaným zločinem, nebo podpora členských států při vymáhání mezinárodních závazků v boji proti drogám. V minulosti byl významný boj UNODC v Íránu, kde byla zahájena spolupráce v roce 1999. Byl zřízen program NO-ROUZ, který trval do roku 2004 a ve kterém šlo hlavně o spolupráci s vládou a z ní vyplývající větší informovanost občanů a snižování nabídky a poptávky. V roce 2005 byl

zahájen nový program, který se skládal ze 3 částí a podpořilo jej mnoho mezinárodně významných států. Šlo především o technickou pomoc, která pomáhala potírat obchod s drogami. Programy v Íránu pomohly např. rozvoji soudnictví a potírání praní špinavých peněz, na druhou stranu problémem bylo, že vláda se příliš specializovala na obchod s drogami a neřešila jiné druhy organizovaného zločinu. Poslední program, který obsahoval tři podprogramy, byl vyhlášen mezi lety 2011 a 2015. Jedním z míst, kde UNODC aktuálně bojuje proti drogám, je Afghánistán, který je proslulý produkcí opia. Tento projekt je označován jako K9 a jde o výcvik protidrogových psů. V Afghánistánu se ale UNODC snaží proti drogám bojovat dlouho. Boj proti drogám se však nedaří a to jak kvůli míře korupce, tak i kvůli tomu, že stát lze považovat za zhroutený nebo minimálně rozpadlý. Státem, kde se boj proti drogám dá považovat aspoň v určité míře za úspěšný, je Laos. Tam byla produkce opia snížena na minimum i přesto, že v roce 1998 byl Laos třetím největším producentem na světě. Tohoto kroku bylo dosaženo i díky úspěšné politice tamní vlády. Další mezinárodní organizací, která se bojí proti drogám okrajově věnuje, je WHO, která s OSN značně spolupracuje.

Na regionální úrovni je velmi aktivní v boji proti drogám OAS (Organizace amerických států), konkrétně pak její specializovaný úřad CICAD (Meziamerická komise pro kontrolu a zneužívání drog). V roce 1998 byl vyvinut Mnohostranný hodnotící mechanismus (MEM), ve kterém musí členské státy odpovídat na řadu otázek, podle kterých se dá zjistit, jak tíživá situace v daném státě je. V roce 2010 byl schválen Akční plán proti drogám, který se vztahuje na institucionální posílení v boji proti drogám, snížení poptávky, snížení nabídky, kontroly opatření a mezinárodní spolupráci. V současnosti pracuje OAS na plánu, který si vytyčila pro období mezi lety 2021–2025. Tento plán klade velký důraz na dodržování lidských práv, genderovou spravedlnost a zohledňování kulturního a společenského prostředí. Státem, kde je boj proti drogám hodně aktuálním tématem, je Kolumbie, která je v současnosti největším vývozcem kokainu na světě. V kolumbijském boji proti drogám pomohlo sepsání Plánu Kolumbie ve spolupráci s USA, které jsou největším příjemcem kolumbijského kokainu. Fenomén obchodu s drogami podkopává v Kolumbii velmi výrazně lidskou bezpečnost, protože od roku 1964 do roku 2017 zuřila občanská válka, kde proti sobě stály vláda a mimo jiné i

drogové kartely.

V regionu EU je v boji proti drogám aktivní Europol. V EU každoročně utratí občané několik desítek miliard euro za ilegální drogy, nejvíce pak za kokain. Spřátelenými společnostmi Europolu jsou Interpol a Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA), s kterými se snaží společně řešit výzvy v boji proti drogám. Zamezovat drogovému obchodu na území EU se ale nedaří, a to především kvůli technologickým pokrokům a možnosti nakupovat drogy přes internet. Problémem také je, že obchod s drogami napomáhá rozvoji nadnárodního organizovaného zločinu na území EU.

Hlavním cílem práce je analyzovat opatření a funkčnost mezinárodních a regionálních organizací v boji proti obchodu s drogami. Mezi mé výzkumné otázky patří, jaká opatření byla v posledních letech přijata na globální i regionální úrovni, a jaké jsou současné výzvy pro období mezi lety 2021-2025. Další otázkou je, proč se někde boj proti fenoménu daří a někde nikoliv. Z odpovědi vyplyne, že boj proti drogám může být úspěšný jen tehdy, pokud vláda s organizacemi, které proti obchodu s drogami bojují, intenzivně spolupracuje. Boj proti drogám nemůže být úspěšný, pokud je bezpečnostní situace ve státech špatná a nebo je vláda na drogové gangy přímo navázána. Další otázkou je, jaké jsou klíčové smlouvy, které pomáhaly boj proti obchodu s drogami formovat, a která Valná shromáždění byla na půdě OSN kvůli otázce obchodu s drogami svolána, případně jaký byl jejich dosah a význam. Podstatné je uvést rovněž historii daných úřadů a stručně popsat situaci ve státech, které jsou zmíněny jako příklady působení organizací.

Práce čerpá především z oficiálních stránek organizací, které jsou zmiňovány a kde mají úřady vypsanou svou historii a klíčové smlouvy, které je pomáhaly formovat. Práce čerpá i ze stránek ministerstev Kolumbie a USA, a to v části u OAS. Pracuji rovněž z výročními zprávami, kde jsou obsaženy právě opatření a výzvy. Při analýze samotných příkladů a funkčnosti v daných regionech čerpá práce především z odborných periodik a z internetových zdrojů, jako je například BBC, InSight Crime a další stránky, které se věnují bezpečnostní situaci.

Práce se dělí na 3 kapitoly: globální úroveň a UNODC, regionální úroveň – OAS a

makroregionální úroveň – Europol. V teoretické části se zaměřuje na samotné organizace a jejich historii, dále na důležité smlouvy a jejich obsah a na opatření obecná, ale i konkrétní mezi lety 2021 a 2025. Teoretickou částí začne každá kapitola. Budou v ní analyzovány jednotlivé organizace, na tuto část vždy navazuje část praktická, kde jsou analyzovány už konkrétní příklady působení organizací na příkladech Íránu, Afghánistánu, Laosu (v části, která se bude týkat globální organizace OSN a úřadu UNODC), Kolumbie (v části týkající se OAS jakožto regionální organizace) a EU (u regionální organizace Europol).

1. BOJ PROTI DROGÁM NA GLOBÁLNÍ ÚROVNI

Na globální úrovni je nejvýznamnější a nejdůležitější činnost OSN, která má zřízený specializovaný úřad UNODC, jež se věnuje boji proti drogám a kriminalitě. UNODC se skládá z dvou dalších orgánů. Prvním z nich je Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní spravedlnosti (dále CCPCJ), která byla založena na žádost Valného shromáždění OSN v roce 1992. V témže roce byly stanoveny i priority tohoto orgánu, mezi které patří „zlepšení mezinárodních opatření pro boj proti vnitrostátní a nadnárodní trestné činnosti a účinnost a spravedlnost systémů správy trestního soudnictví.“ (UNODC n. d. c). CCPCJ slouží rovněž jako místo diskuze pro členské státy při debatování o možném vylepšení postupů v boji proti trestným činnostem. Součástí UNODC se CCPCJ stal až od roku 2006 na základě rezoluce 61/252 (UNODC n. d. c). CCPCJ má v současnosti 40 členů: 12 z Afriky, 9 z Asie, 8 z Latinské Ameriky a Karibiku, 4 z východní Evropy a 7 ze západní (UNODC n. d. ch). Od roku 1955 svolává každoročně CCPCJ diskuzní kongres, kde se debatuje o tvorbě nových politik. Poslední byl svolán mezi 7. a 12. březnem 2021 v japonském městě Kjóto. Tohoto setkání se zúčastnilo rekordní množství států, vládních i nevládních organizací i jednotlivců z řad odborníků. Účastníci se dohodli na krocích, které přispějí k omezení trestní činnosti, posílení trestního soudnictví a k posílení mezinárodní spolupráce (UNODC n. d. a).

Druhým orgánem UNODC je Komise OSN pro narkotika (dále CND), která vznikla na podnět Ekonomické a sociální rady OSN už v roce 1946. Hlavním úkolem je sledovat, jaká je situace, co se týče drog, ve světě, a vymýšlet plány a strategie, jak posílit kontrolu drog na mezinárodní úrovni a snížit tak nabídku a poptávku. Dalším důležitým úkolem je kontrola smluv, které jsou zaváděny kvůli lepší mezinárodní kontrole drog. V roce 2019 bylo přijato prohlášení, kde se státy zavázaly přijmout opatření, která urychlí boj proti světovému problému obchodu s drogami, a to jak na úrovni vnitrostátní, regionální, tak i globální. Účinnost tohoto prohlášení by měla být z poloviny přezkoumána v roce 2024 a jako celek pak v roce 2029. CND má v současné době 53 členů a 5 pomocných orgánů, kterými jsou agentury, které prosazují protidrogovou politiku v Evropě, Latinské Americe a Karibiku, Asii a Tichomoří, Africe a na Blízkém Východě

(UNODC n. d. i).

1.1 Historie globálních protidrogových opatření

UNODC jako takový vznikl ve Vídni až v roce 1997, problém mezinárodního obchodu s drogami se řešil ale už na přelomu 19. a 20. století v souvislosti s tzv. opiovými válkami. V roce 1909 měla v Šanghaji summit poprvé v historii Mezinárodní opiová komise a na náměty této schůze byla v roce 1912 v Haagu podepsána Mezinárodní opiová úmluva, ale kvůli 1. světové válce vstoupila v platnost až v roce 1919 jako součást Versailleské mírové dohody. Po konci 1. světové války byla problematika drog jednou z agend Společnosti národů a zejména ve 20. a 30. letech sepsala Mezinárodní opiová komise velké množství ustanovení. Obsahem bylo např. to, že vyprodukované omamné látky měly sloužit jen k lékařským a vědeckým účelům. Ustanovení z doby Společnosti národů jsou ve velké míře promítány do Jednotné úmluvy o omamných látkách. 23. 6. 1953 byl v New Yorku sepsán protokol, který se věnoval hlavně opiu, ale nikdy nebyl uveden do praxe. Na základě tohoto protokolu měla být zavedena lepší kontrola importu, exportu a shromažďování opia. Pilíři globální kontroly drog v současnosti jsou ale především tyto smlouvy: Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 a Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (Krulík, O. 2010).

1.1.1 Jednotná úmluva o omamných látkách

Úmluva byla podepsána v roce 1961, v současnosti platí ale aktualizace z roku 1972. Skládá se z preambule a 51 článků a hned v první kapitole je přesně vymezeno, co se nezákonnou drogou rozumí. Věnuje se především kontrole distribuování drog a jejich nezákonnému zneužívání. Na kontrole se mají nejvyšší možnou měrou podílet všechny smluvní strany, a to jak na vlastním území, tak i na úrovni mezinárodní spolupráce. Drogy jsou povoleny jen na lékařské nebo vědecké účely. Důležitá role je přisuzována Světové zdravotnické organizaci, na jejíž návrh může být nadefinována nová droga, pokud má WHO podezření, že látka nebo lék může být zneužívána. V této úmluvě je každý členský stát zavázán podávat statistiky o množství omamných látek a drog ve své zemi. Důležitá funkce je přisuzována Hospodářské a sociální radě, která může stát

nařknout z toho, že nedodrží zásady úmluvy. Na základě tohoto nařknutí musí proběhnout konzultace se státem a v případě, že by situace nešla vyřešit na vnitrostátní úrovni, musí být zavedena mezinárodní spolupráce. Členské státy musí rovněž každoročně dodat zprávu, kde uvádí odhadovaný počet omamných látek a drog na svém území. Zvláštní pozornost je věnována především pěstování opia, u kterého je přesně stanoveno, kdo může být vývozcem a v jaké míře. Podobná pravidla jsou zavedena rovněž u konopí. Zmíněna je i koka, jejíž keře dle Úmluvy nemohou růst nikde volně (což se nepovedlo zavést dodnes) (United Nations 1961).

Uvedena jsou i přísná a přesná pravidla pro mezinárodní převoz léčivých drog (např. musí být přesně stanoveno množství, drogy musí být označeny a musí mít přesně naplánovanou trasu). Tato pravidla ale neplatí pro malé množství drog v lékárnkách na letadlech a lodích. Proti nelegálnímu obchodu s drogami jsou státy zavázány bojovat společně, musí úzce spolupracovat jak mezi sebou, tak i s mezinárodními agenturami, a musí se snažit, aby opatření a tresty byly zaváděny co nejrychleji (United Nations 1961). V úmluvě je ale prostor pro výhrady ze strany států, např. Bolívie si ponechala na svém území možnost žvýkat listy koky, a to především z kulturních a léčivých důvodů. Zároveň ale přijímá opatření, která zabraňují zneužívání keřů koky (UNTC 2022).

1.1.2 Úmluva o psychotropních látkách

Na sepsání tohoto dokumentu měl velký vliv americký exprezident Richard Nixon, který v roce 1971 vyhlásil tzv. válku drogám, čímž zvýšil množství federálních agentur, které proti nim bojovaly, a zavedl přísnější tresty. Šlo ale víceméně o politický akt. V té době byla marihuana spojována s hnutím hippies a heroin s Afroameričany, což byli hlavní nepřátelé Nixona před prezidentskými volbami. I podle slov bývalého poradce Johna Ehrlichmana šlo hlavně o pokus o narušení vztahů uvnitř těchto komunit. V roce 1972 přidal Nixon marihuanu k drogám, které mají být nejvíce trestané, mezi lety 1973 až 1977 však došlo v 11 amerických státech k zrušení trestního stíhání za marihuanu (We are the Drug Policy Alliance n. d. a).

Samotná Úmluva se skládá z preambule a 31 článků. I v této úmluvě má důležitou funkci Světová zdravotnická organizace. Na základě jejího doporučení může být na seznam

psychotropních látek dopsána nová látka, jestliže je podezření, že je návyková nebo např. způsobuje deprese a ovlivňuje motorické chování. Všechny smluvní strany se rovněž zavazují k tomu, že se pokusí trestat i látky, které na seznamu nejsou, ale mohou být za psychotropní považovány. Stejně tak jako v Jednotné úmluvě o omamných látkách, je i zde uvedeno, že psychotropní látky mají být používány jen na lékařské a vědecké účely, které musí být ale přesně monitorovány. Na kontrolu dodržování této úmluvy mají být zřizovány specializované správní orgány, které kontrolují produkci a výrobu látek. Při mezinárodním převozu se musí vyplňovat speciální dokumenty a platí přísná pravidla, aby se vědělo přesné množství převážené látky. Každá smluvní strana této úmluvy ale může generálnímu tajemníkovi OSN oznámit, že zakazuje dovoz nějaké látky do své země nebo regionu země. Výjimečná pravidla platí taktéž pro mezinárodní dopravu, kde mohou být psychotropní látky přítomny pro zdravotnické účely. Státy každý rok podávají zprávy, kde informují o zneužívání látek, o množství vyrobených látek a o množství vyvezených a dovezených látek. V této zprávě také informují o nebezpečí nových látek. Stejně jako v Jednotné úmluvě o omamných látkách má i v Úmluvě o psychotropních látkách Hospodářská a sociální rada zvláštní funkci. Členské státy se mají rovněž snažit bojovat proti mezinárodnímu obchodu s psychotropními látkami společně (United Nations 1971).

1.1.3 Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami vstoupila v platnost v roce 1988 jako doplnění dvou předchozích klíčových úmluv. Reagovala na rozmáhající se trend mezinárodního obchodu s drogami, který ohrožoval stále větší sortu lidí včetně dětí, které se stávaly již mnohem častěji uživateli drog. Tento druh organizovaného zločinu ale větší měrou zasahoval i do kulturní a politické situace zemí a ohrožoval bezpečnost států. Díky financím získaných z obchodu s drogami byly bohatší zločinecké organizace a docházelo tak k rozmachu více druhů organizovaného zločinu. Smluvní strany považují za důležité snížit poptávku po omamných látkách, čímž zamezí nezákonným ziskům. Za důležitou je opět považována mezinárodní spolupráce (i při kontrole a likvidování rostlin, ze kterých se látky dají získávat), a to na

mezinárodní i regionální úrovni. Zároveň ale platí, že by se státy neměly vměšovat do záležitostí jiných států. Pomoc má být poskytována i tranzitním státům (United Nations 1988).

Tato Úmluva se skládá z preambule a 34 článků a obsáhle řeší, jak by měly být trestně stíhány osoby, které omamné nebo psychotropní látky vyrábějí, prodávají nebo uchovávají, ale i lidé, kteří z těchto látek mají finanční zdroje nebo majetek. Přísnější tresty by měly být udělovány občanům, kteří jsou např. členy mezinárodní skupiny organizovaného zločinu nebo zastávají nějaký veřejný úřad nebo k obchodu využívají děti a mladistvé. Smluvní strany se zavazují vytvořit soudní systém, který trestá spáchání trestného činu občana určitého státu na jiném území, poskytovat si právní pomoc, pokud jde o podávání informací, a spolupracovat s orgány uvnitř státu v potírání trestné činnosti. Tyto orgány mají mj. mapovat osoby, které jsou podezřelé z obchodu s omamnými a psychotropními látkami, a celkový import a export těchto látek. Jsou také přesně dány podmínky pro vydávání zločinců na území mateřské země. Podmínky vydávání mohou být stanoveny jurisdikcí v zemi, kde byl trestný čin spáchán, nebo mohou být uzavřené bilaterální nebo multilaterální smlouvy, ve kterých jsou stanoveny. Smluvní strany musí i podle této úmluvy každoročně podávat zprávu o množství zjištěných omamných a psychotropních látek ve státě a o účinnosti tohoto dokumentu, kterou sleduje Komise pro omamné látky Hospodářské a sociální rady OSN. Zprávu o účinnosti podává každý rok Mezinárodní úřad pro kontrolu omamných látek (United Nations 1988).

1.2 UNGASS 1998 a UNGASS 2016

Ani na základě klíčových smluv se nedařilo obchod s drogami výrazně eliminovat, a tak byla na půdě Valného shromáždění OSN uspořádána od vzniku UNODC dvě setkání, která se problematice drog věnovala. Cíl prvního setkání byl vytvořit „svět bez drog“. Tento původní plán byl ale příliš ambiciózní, proto se od něj postupně ustoupilo. Cílem UNGASS 2016 bylo řešit hlavně problém s narůstající úmrtností v souvislosti s násilím, které je spojeno s drogovým obchodem. V současné době však nelze ani jeden UNGASS považovat za stoprocentně splněný.

1.2.1 UNGASS 1998

Zvláštní zasedání OSN o světové drogové problematice se konalo na půdě Valného shromáždění OSN mezi 8. a 10. 6. 1998. Bylo svoláno 10 let po sepsání Vídeňské úmluvy, jelikož podle OSN nebyl import, export, produkce a pěstování drog dostatečně trestán. V roce 1990 podle statistik vývoz a produkce stále rostly. Právě na tomto summitu měla být vymyšlena strategie, jak boj proti fenoménu posílit na mezinárodní scéně s největší možnou spoluprací vlád v zemích. OSN přišla s neproveditelným plánem, jak zlikvidovat všechny drogy na planetě. Původní program, který měl být schválen, byla Strategie pro eliminaci koky a opiového máku (SCOPE). Na její podnět měly být do roku 2008 zlikvidovány všechny tyto ilegální rostliny, což se odrazilo v politické deklaraci států po UNGASS 1998, např. ve vývoji Plánu Kolumbie, Plánu Dignidad a zahájení vyjednávání o opiu v Afghánistánu. Samotná SCOPE však nikdy nevstoupila v platnost (TNI 2005). Ze summitu vyšel dokument, na základě něž měla být snížena nabídka a poptávka po drogách a mělo být co nejvíce zredukované množství vypěstované koky, marihuany a opia. Program byl zaměřen především na Laos, Kolumbii, Bolívii, Peru, Afghánistán, Pákistán, Barmu a Vietnam. Státům by v případě úspěšného boje proti drogám byla poskytnuta finanční pomoc od Světové banky. Už od 4 roky později se ale ukázalo, že světový obchod s drogami se vůbec neomezil a úspěch nebyl zpozorován ani v roce 2003 v pololetním přezkumu (We are the Drug Policy Alliance n. d. b).

Jednou z příčin se rozumí, že každý stát měl k zákazu drog jiný přístup – některé je chtěly zakázat úplně, jiné s úplnou kriminalizací nesouhlasily. Ani v roce 2008 nebyl znatelný pokles uživatelů drog na světě (co se týče heroínu, tvoří výjimku Austrálie, kde spotřeba výrazně poklesla). Pěstování opia se sice povedlo částečně zredukovat v Barmě, ale spíše než kvůli UNGASS 1998 to bylo kvůli autoritářskému režimu v zemi. Jedním z pozitiv ale je, že mezi lety 1998 a 2008 výrazně stouplo množství drog, které byly vládami zabaveny. Přístup k trestání za drogy se lišil stát od státu – např. Portugalsko zlegalizovalo jejich držení pro osobní účely, na druhou stranu v Íránu výrazně vzrostl počet poprav v souvislosti s nimi a v USA se počet uvězněných lidí za 25 let více než zdesetinásobil, byť USA samotné zastávaly názor, že závislí lidé by se měli spíše léčit než věznit. Na půdě CND se došlo k názorům, že by se drogový obchod měl

dávat do souvislosti s lidskými právy – to podporuje myšlenku léčby závislých a zrušení trestu smrti. Byly zastávány i názory, že by se Afghánistán měl umístit na trh legálních obchodníků s opiáty, díky čemuž by klesla nelegální produkce (Reuter, P. 2009: 511 - 514). Ani podle CND se však nepodařilo dosáhnout výrazných úspěchů.

1.2.2 UNGASS 2016

Problematika drog se výrazně řešila i v roce 2016, zejména kvůli tomu, že stále rostl počet obětí v souvislosti s nelegálním drogovým obchodem (např. jen v Mexiku zemřelo v roce 2006 okolo 211 000 lidí v souvislosti s nelegálními drogami a okolo 26 000 lidí zmizelo). Částečným úspěchem se rozumí, že klesl počet uživatelů nelegálních drog a zmenšila se i produkce (např. Kolumbie snížila produkci kokainu mezi lety 2001 a 2011 o 72 %, ale naopak produkce v Peru a Bolívii se výrazně zvýšila). Problémem ale je vylepšení taktiky pašování a zapojení on-line trhu. Politiky selhaly rovněž v tom, že docházelo k „balónkovému efektu“ (produkce byla přesunuta do okolních států, které nejsou pod tak přísnou kontrolou). Postřiky, které byly používány proti drogám, ničily obživu zemědělcům a byly škodlivé pro obyvatele (způsobovaly potraty nebo kožní onemocnění) a trestní činy spojené s drogami byly často neúměrně trestány (33 států mohlo uplatnit trest smrti, v některých státech byly drogy trestány přísněji než zabití). V mnoha státech byly vynakládány na kontrolu drog příliš vysoké výdaje, a tak nezbývalo na rozvoj jiných služeb, jako třeba na školství (Gomis B. 2014: 2 - 9). Před UNGASS 2016 se postoje různých států k protidrogové politice lišily – Rusko bylo zásadně pro zpřísnění kvůli přísunu opia z Afghánistánu, naopak jihoamerické státy byly většinou pro dekriminální (Gomis, B. 2014: 13 - 14).

Samotný UNGASS 2016 měl 5 hlavních okruhů zájmu, které by měly být podle dotázaných splněny pro úspěšnost. Prvním z nich je spojení drog a zdraví – potenciální uživatelé by měli být informováni o všech rizicích a léčba by měla být lépe financována a dostupná všem. Druhým jsou drogy a kriminalita – řešen by měl být problém trestu smrti, otázka nerovnoměrných trestů a navázanosti na jiné druhy organizovaného zločinu (terorismus, obchod s lidmi,...). Zároveň by státy měly mít možnost vymáhat tresty podle svého kulturního prostředí. Třetí okruh se soustředil na ženy, děti, komunity a lid-

ská práva. Důraz je kladen na to, že i drogoví uživatelé mají lidská práva a neměli by být mučeni. Vnímáno je i to, jak mohou uživatelé drog uvnitř rodin a komunit ovlivnit děti a mládež. Další okruh se věnuje hrozbě nových psychotropních látek, které mohou být zneužívány, a obávám z dekriminalizace drog. Poslední okruh se věnuje alternativnímu rozvoji (Vakharia S. P. 2016: 11-20).

Neúspěch UNGASS 2016 lze spatřit např. v okruhu drog a kriminality, potažmo drog a lidských práv, jelikož i v současnosti se v několika státech za drogy uděluje trest smrti.

1.3 Strategie UNODC pro období 2021 – 2025

Obecné výzvy UNODC vychází především z klíčových smluv, které úřad formovaly, a z Valných shromáždění, která se problematice věnovala. Patří mezi ně např. lepší informovanost obyvatel o nebezpečí drog, možnosti zamezovat mezinárodnímu obchodu s drogami, poskytnutí dostupné léčby pro drogově závislé, zaručení globálního bezpečí atd.

V současném programu UNODC se odráží pandemie COVID-19, která rozevívá sociální nůžky, ale organizovanému zločinu a obchodu s drogami se stále daří, jelikož se dokázal přizpůsobit nové situaci (např. prodávání drog přes darknet) a ještě více ohrožuje vyloučené skupiny obyvatel a vytvoření právního státu ve slabých státech. Finance z drog jsou často klíčové pro teroristické organizace (UNODC n. d. k: 3-4). UNODC si dává za úkol podporovat členské státy v provádění účinných protidrogových politik. Na základě užší spolupráce mezi státy, vládními i nevládními organizacemi a jednotlivými specialisty by měla být poskytována hlubší analýza sebraných dat. Na jejich základě by měly být lépe vymyšleny programy, které berou v potaz lidskoprávní a genderovou agendu. Ve spolupráci s WHO se UNODC zavazuje vylepšit léčbu závislosti a více se zaměřit na nejvíce ohrožené skupiny obyvatelstva. Dále se úřad zaměřuje na vylepšení technologických prostředků, které identifikují drogy, a vytvoření systému včasného varování, který by dokázal odhalit, že látka může být zneužívána. Jedním z dalších problémů, proti kterým se snaží UNODC bojovat, je onemocnění HIV/AIDS u drogově závislých. Pro zemědělce, kteří se živí pěstováním plodin, které vedou k nelegálnímu obchodu s drogami, by podle této strategie měla být poskytnuta jiná možnost obživy

(UNODC n. d. k: 8).

V ideálním případě by díky této strategii mělo být dosaženo 8 okruhů výsledků, a to: lepší hodnocení a sledování současné situace díky dotazníkům a zprávám; lepší léčba a protidrogová prevence; preventivní opatření před zneužíváním látek užívaných v lékařství související s větší kontrolou prodeje těchto látek; vynalezení důkladnější systému včasného varování před zneužitím nové psychoaktivní látky; poskytování prevence a péče o HIV pozitivní; poskytování alternativního způsobu obživy pro znevýhodněné obyvatele; vylepšení trestního stíhání související s drogovým obchodem (jak vnitrostátním, tak přeshraničním) a s tím související lepší informovanost mezi státy a posílení orgánů proti drogám bojujících; a posilování mezinárodní spolupráce. O to by se měla postarat Komise pro narkotika, která by měla usnadňovat výměnu poznatků mezi smluvními stranami (UNODC n. d. k: 19 - 22).

1.4 Činnost OSN v Íránu a Afghánistánu

Oba tyto státy (společně ještě s Pákistánem) jsou součástí Zlatého pŕlmesíce, jenž je proslulý produkcí opia. Mají společné i to, že u moci byly dlouhodobě autoritářské režimy. Bezpečnostní situace je v nich dlouhodobě špatná, čemuž napomáhá velkou měrou i obchod s drogami. Heroin, obsahující opium z Afghánistánu, tvoří přibližně 95 % zboží v Evropě a produkce opia v Afghánistánu se dlouhodobě pohybuje nad 80 % celosvětové produkce, čímž se řadí suverénně na první místo. S nástupem Talibánu k moci bylo přislíbeno omezení opia, jako tomu bylo v minulosti, avšak výraznější zákaz není znatelný, jelikož velké procento zisků pro Talibán pochází z opia, a to i díky daním, které na něj jsou uvaleny (BBC 2021). Oba tyto státy lze považovat za rozpadlé a zisky z drog, které ještě podporují organizovaný zločin, přispívají k destabilizaci. Na evropský trh se dostává heroin hlavně skrz Balkánskou cestu (na západ) a Hedvábnou stezku (východ a střed Evropy). V Íránu je obzvláště riziková oblast Balúčistán, kde v minulosti docházelo k řadě ozbrojených konfliktů ze strany drogových dealerů. Tyto dva státy rovněž spojuje to, že v příhraniční oblasti Chorásán sídlí řada afgánských uprchlíků, kteří jsou často drogově závislí. Právě v této oblasti jsou nejčastější únosy a vraždy (Calabrese, J. 2007). I kvůli mezinárodnímu přesahu a hrozbě rozvoje navazujícího or-

ganizovaného zločinu je na území obou těchto států velmi aktivní UNODC.

1.4.1 UNODC v Íránu

Specializovaná kancelář pod záštitou UNODC byla zřízena v Teheránu už v roce 1999 po podpisu smlouvy mezi UNODC a vládou. V témže roce byl zahájen program NOROUZ, jehož cílem byla větší participace s ostatními vládami, díky které by docházelo k omezení obchodu s drogami. Díky tomuto programu se zvýšily kapacity v boji proti drogám a veřejnost se stala lépe informovanou. Další program probíhal mezi lety 2005 a 2010 a měl tři hlavní cíle. Prvním bylo snížit nabídku, a to jak do země, tak i vně. Dalším bylo snížit poptávku, k čemuž měla pomoci mj. právě informovanost a účinná preventivní opatření. Posledním cílem bylo vytvořit právní stát díky opatřením, která by předcházela (UNODC n. d. e). Co se týče prvního cíle, byla poskytnuta hlavně technologická pomoc, která pomáhala k odhalení drog, a školení odborníků. V této oblasti lze pozorovat úspěch – v roce 2009 bylo na letištích zabaveno 970 kg amfetaminů a psi odhalili okolo 35 tun opiátů. V rámci přeshraniční spolupráce byly v roce 2009 zřízeny pohraniční úřady, které společně bojují proti obchodu (UNODC n. d. g). Při snížení poptávky šlo o informování náchylných skupin obyvatelstva a předcházení nákazy HIV přes injekční stříkačky, zjišťování čistoty MDMA a heroínu atd. Důležitou roli při snižování poptávky mají nevládní organizace, kterým byla od UNODC poskytnuta finanční pomoc (UNODC n. d. f). V oblasti právního státu došlo ke zvýšení kapacit potírajících nelegální obchod a zdokonalení legislativy. V tomto období probíhal i projekt, který pomohl ke zdokonalení soudnictví, které prošlo reformou po vzoru ostatních států. Revoluce nastala i v problému korupce a praní špinavých peněz, kvůli kterému byla navázána spolupráce např. s Arménií nebo Slovinskem. Za negativní dopad tohoto úsilí lze ale považovat to, že se vláda až příliš soustředila na potírání obchodu s drogami, zatímco ostatní organizovaný zločin ignorovala (UNODC n. d. h).

Mezi lety 2011 a 2015 probíhal program, který se taktéž soustředil hlavně na technickou pomoc a měl tři podprogramy, které v podstatě kopírují priority z let 2005 až 2010. Při dosažení těchto cílů se přihlíželo k úspěchům z předchozích let (UNODC n. d. e). Problém drog v Íránu ale přetrvává, roste i počet nově závislých. Jen v prvních 10 měsí-

cích roku 2020 bylo zabaveno více než 778 tun drog a vláda podstoupila skoro 2 000 ozbrojených střetů s gangy (Iran Press 2020). I přesto, že v roce 2017 byl změněn zákon o popravách za drogy, došlo v roce 2021 k četným trestům smrti, a to hlavně u afghánských uprchlíků. Problémem je hlavně to, že soudy nejsou nezávislé, a tak rozhodují o trestech smrti neobjektivně. UNODC sice v roce 2021 opět navázal spolupráci v oblasti soudnictví, ale pokrok stále není znatelný (Thompson, S. 2022). Právní systém podkopává i korupce, k níž dochází uvnitř policie, která přijímá úplatky za to, že nenahlásí obchod s drogami.

1.4.2 UNODC v Afghánistánu

Kancelář UNODC, která kontroluje drogy v Afghánistánu, byla založena v roce 1991, ale kvůli obavám z konfliktu sídlila v Pákistánu a v Kábulu byla kancelář otevřena až v roce 2002. UNODC se snaží dávat rady vládě, ale je si vědom toho, že ekonomika a drogy jsou tak provázány, že problém je téměř neřešitelný. Snaží se snižovat nabídku a poptávku, bojovat proti HIV, korupci a pomoci v budování právního státu. Má 6 hlavních zásad, mezi které patří např. snaha oslovit zranitelné skupiny, budovat kapacity, zrovnoprávnit ženy a muže atd. (UNODC n. d. j). Jedním z řešení, které by chtělo OSN zavést, je vymyslet alternativní způsob obživy pro pěstitele opiového máku. V této oblasti spolupracovala především s Ministerstvem pro boj proti drogám, se kterým chtěl UNODC spolupracovat i při kontrole drog v jednotlivých provinciích. Pro dosažení tohoto programu by bylo ale nutno zavést technologické prostředky a funkční institucionální rámec (UNODC n. d. b).

Na základě spolupráce mezi Ruskem, Japonskem a Afghánistánem byl v květnu 2021 zahájen projekt K9, který je financován Japonskem. Jde o to, že psi, kteří jsou cvičeni v Rusku, mají být posláni do Afghánistánu a pomoci v odhalování drog. Trénink byl zahájen v květnu a v září přijeli psovodi zpět do Afghánistánu (UNODC n. d. d). Podle zprávy z konce roku ale výdělky z opia tvoří až 14 % HDP a už pátý rok v řadě produkce rostla na 6 000 hektarů na úkor obilovin. Stát není ale potravinově soběstačný a má nedostatek financí, což vede k hladomoru obyvatel (UNODC 2021: 9). Problémem je i stále se rozrůstající trh s metamfetaminem, který se geograficky nepřekrývá s opiáty, ale

vazby jsou pravděpodobně stejné, a trh s konopnou pryskyřicí, který se s opiem překrývá (UNODC 2021: 12-13). Nejvíce z obchodu s opiem těží nestátní aktéři, kteří si mezi lety 2009 až 2012 každý rok vydělávaly okolo 28 miliard USD jen díky Balkánské stezce (UNODC 2021: 18).

Problémem je rovněž množství závislých obyvatel, kteří často žijí pod hranicí chudoby, a propojenost obchodu s Talibánem, který je u moci. V roce 2000 při nástupu k moci sice opium zakázal, v současnosti z něj však má finanční zisky a na obchodu se přímo podílí. Mezi lety 2018 a 2019 se odhadují zisky pro Talibán na 400 milionu USD (ALJAZEERA 2021).

1.5 Protidrogová politika v Laosu

Laos je typický aktivní vládou, která bojovala účinně proti drogám. V současnosti představuje laoské opium asi 2 % světové produkce, což je výrazný pokles oproti první dekádě 21. století. Nezákonným se pěstování opia stalo až v roce 1996 a v nejproduktivnějším období tam rostlo opium asi na 20 000 hektarech půdy. První kampaň proti opiu probíhala mezi lety 1990 a 2000 a považuje se za úspěšnou. Do roku 2006 rapidně kleslo množství opiového máku (i v Myanmaru a Thajsku), ale o to větší produkce byla v Afghánistánu. Na úspěchu se podíleli i zemědělci, kteří mák přestali pěstovat, protože jinak by jim komunistická vláda pole zničila. Díky kampani výrazně klesl počet drogově závislých a obyvatelé začali místo opia pěstovat kaučuk. Někteří se ale rozhodli přestěhovat k hranicím s Vietnamem, kde vláda neměla tak silnou kontrolu (FACTS AND DETAILS 2014).

Podle odhadu UNODC se v roce 2007 pěstovalo opium na 1500 hektarech půdy, v roce 1998 na 27 000 hektarech. Mezi lety 2001 a 2005 se víceméně podařilo vymýtit všechno opium (opium zmizelo z 9 provincií a zůstalo ve 2), a to i díky pomoci OSN a Thajska. Důležitá byla role CND, která se zavázala pomoci zemědělcům při hledání alternativního způsobu obživy. Další kampaň byla zahájena laoským premiérem Thammavongem, který po nástupu symbolicky zapálil hašiš, konopí a opium. Později premiér podepsal smlouvu s Myanmarem, ve které se zavázal spolupracovat v protidrogové politice. Částečný návrat v pěstování opia byl zpozorovaný mezi lety 2007 až 2010, a to

hlavně proto, že nebyla zemědělcům poskytnuta alternativa v pěstování plodin a neměli se tak jak uživit. Podle UNODC jen asi 10 % vesnic dostalo slibovanou finanční podporu. Od 90. let se stále častěji objevují metamfetaminy (hlavně „yaaba“), které se sem dostávají převážně z Myanmaru a Thajska, ale stále častěji už se vyrábějí i v Laosu. Problém je, že laboratoře nelze tak snadno vystopovat, jako je to s poli s opiem. Jednou z cest, jak se proti drogám snaží UNODC bojovat, je zřízení detoxikačních center, které jsou ale bez lékařů a ve špatných podmínkách. OSN na tato centra poskytla 150 000 dolarů (FACTS AND DETAILS 2014). V roce 2020 přispěly USA 750 000 tisíc dolarů UNODC pro boj proti drogám v Laosu: na budování center pro závislé a na rozvoj alternativních způsobů obživy pro zemědělce. Úspěchy lze spatřit v tom, že bylo založeno už 28 center a 400 hektarů půdy bylo přeměněno z opiových polí (U. S. Mission to International Organizations in Vienna 2020).

2. PROTIDROGOVÁ POLITIKA NA PŮDĚ ORGANIZACE AMERICKÝCH STÁTŮ

Na půdě OAS vznikla specializovaná Meziamerická komise pro kontrolu zneužívání drog (CICAD) v roce 1986. OAS reagovalo na obrovský rozmach kokainu na přelomu 70. a 80. let 20. století a s tím související vzrůstající kriminalitu, a tak Valné shromáždění OAS svolalo ministry spravedlnosti na první summit, který se věnoval drogám, a to v roce 1986 do Rio de Janeiro. Právě na tomto summitu byla mezi ministry shoda, že rozmach obchodu s drogami se stává hrozbou nejen pro obyvatele, ale také pro bezpečnost regionu jako celku, a tak na podnět ministrů CICAD vznikla. Hlavním orgánem CICAD je Výkonný sekretariát, který se podílí na posilování lidských práv, má na starost koordinaci společných cílů členských států v oblasti výroby, spotřeby a distribuce nelegálních drog, a posiluje instituce. V současné době má CICAD 34 členů. CICAD se specializuje na spolupráci mezi státy a má několik klíčových programů, jako např. snažit se snížit dostupnost nelegálních drog a jejich nabídku, čemuž by měla předcházet prevence proti jejich zneužívání; snažit se zabránit praní špinavých peněz mj. i tím, aby zemědělci, kteří pěstují koku, mák nebo marihuanu měli možnost alternativního způsobu obživy; a pomáhat členským státům se sběrem dat, která by byla zaváděna do Mnohostranného hodnotícího mechanismu, díky kterému je drogová situace ve státech monitorována (OBSERVATORIO DE DROGAS DE COLOMBIA n.d.).

CICAD slouží jako fórum pro členské státy a má několik cílů. Největší důraz je kladen na regionální spolupráci, co se týče boje s drogami. Jako součást fungování CICAD jsou prováděny akční plány, jejichž prostřednictvím jsou členské státy schopnější bojovat proti obchodu s drogami, stejně tak i proti jejich výrobě, spotřebě a zneužívání. Dalším cílem je snaha o vylepšení výzkumu, zdokonalení informačních toků a technologií a zavedení profesionálních školení. Spolupráce mezi státy by měla fungovat rovněž při vypracovávání právních standardů, které se týkají např. kontroly drog, léčby závislosti a měření spotřeby drog a i financí, které jsou za drogy vydány. V neposlední řadě je cílem i to, aby členské státy pravidelně prováděly Mnohostranný hodnotící mechanismus, ve

kterém by byly zaznamenávány úspěchy nebo neúspěchy v boji proti drogám (OBSERVATORIO DE DROGAS DE COLOMBIA n.d.).

Jedním ze států, který byl na půdě CICAD aktivní v minulé dekádě, je právě Kolumbie, která bude blíže analyzována i v této práci. V roce 2012 podepsala vláda Kolumbie s CICAD smlouvu, díky níž měly být přezkoumány náklady za boj proti drogám, který je pro Kolumbii typický. V roce 2014 byl na podnět vlády této jihoamerické země přijat návrh na zřízení speciálních pracovníků, kteří se věnují nové, alternativní léčbě vězňů a kriminálních trestaných v souvislosti s obchodem, spotřebou a zneužíváním psychoaktivních látek, jejichž trestný čin ale nebyl příliš závažný (U.S. DEPARTMENT of STATE 2001a).

2.1 Mnohostranný hodnotící mechanismus (*Multilateral Evaluation Mechanism*)

Vytvoření Mnohostranného hodnocení mechanismu (zkráceně MEM), který má sloužit k hodnocení protidrogových politik členských států, předcházela neformální debata o jeho vytvoření na přelomu let 1997 a 1998 (U.S. DEPARTMENT of STATE 2001a). Návrh na vznik MEM byl přijat členskými státy v roce 1998. Mezi prvotní úkoly patřilo dávat členům OAS doporučení pro lepší kontrolu drogového obchodu, rady jak bojovat proti zneužívání drog a jak posílit kooperaci na mnoha úrovních. Na 23. řádné schůzi CICAD v roce 1998 byla vytvořena mezivládní pracovní skupina, která měla na starost vytvoření MEM. V čele této skupiny bylo Chile a Kanada a právě tyto státy měly navrhnout mechanismus tak, aby mohl být od roku 1999 uveden v praxi. V MEM jsou zdůrazněny silné a slabé stránky členských států OAS a zároveň je podporován dialog mezi nimi. Každoročně je zveřejňována zpráva, ve které je popsána realita členských států na západní polokouli jako celku ohledně problematiky drog. Problémy jsou jasně specifikovány, stejně jako silné stránky a pokrok členských států v protidrogových politikách. Z výsledků MEM se vyvozuje hlavně možnost posilování institucí, snižování nabídky a poptávky, posílení kontrolních opatření a posílení mezinárodní spolupráce (OAS n. d.).

MEM by měl být transparentní, objektivní a spravedlivý, aby i hodnocení mohlo být objektivní. Podílí se na něm všechny členské státy OAS na základě pravidel a postupů,

kteře byly už dřívě stanoveny a ktere zaručují spravedlivý hodnotící proces. Na základě MEM ale nemůže být žádný stát trestán a nemůže být sankciován, pokud není boj proti drogám úspěšný. Informace, které členský stát podá, musí být respektovány pro svou důvěřehodnost. Jedná se o jediný nástroj, který je pro členské státy směrodatný při hodnocení protidrogových politik. Jedním z cílů je např. posílit vzájemnou důvěru, rozhovory a spolupráci mezi státy, aby mohly společně čelit různým aspektům drogové problematiky; nebo sledovat pokrok všech států, které se na MEM podílí, a to právě díky udaným výsledkům, které jsou ve zprávě uváděny. CICAD na základě výsledků MEM podporuje členy OAS při plánování národních protidrogových politik a provádění protidrogových plánů, přispívá k možnostem čelit drogové problematice a pomáhá vymýšlet programy technické pomoci a jejich rozvoj, a to pomocí školení, výměny zkušeností a osvědčeným postupům dle individuálních potřeb států. CICAD rovněž podporuje spolupráci s ostatními regiony, OSN a ostatními mezinárodními subjekty a vypracovává a zveřejňuje pravidelně zprávy, kde jsou uvedeny situace, které se týkají drogové problematiky (OAS n. d.).

Do procesu tvorby MEM jsou zapojeni různí aktéři. Prvním z nich je již zmiňovaná CICAD, která schvaluje zprávy, jež jsou vypracovány vládní skupinou odborníků, a doporučení, která jsou vydávána mezivládní pracovní skupinou. Dalším důležitým aktérem je Národní koordinační subjekt (*National Coordinating Entity*, zkráceně NCE), který poskytuje data ze své země, díky kterým mohou být hodnocení prováděna. Nedílnou součástí procesu jsou i národní instituce, které odpovídají na dotazníky a poskytují svému státu poznámky, aktualizované údaje a informace skrz NCE. Dalším aktérem je Vládní expertní skupina (*Governmental Expert Group*, zkráceně GEG), která se skládá z odborníků jmenovaných členským státem. Jejich činností je analyzování informací od členských států a příprava hodnotící zprávy. Návrhy pro další kolo MEM přezkoumává a připravuje Mezivládní pracovní skupina (*Inter-Governmental Working Group*, zkráceně IWG). S GEG spolupracují Nezávislí techničtí konzultanti, kteří poskytují další odborné znalosti v souvislosti s drogami a jsou připraveni pro konzultace s GEG (OAS n. d.).

2.2 Strategie boje proti drogám na západní hemisféře 2010

Důležitým dokumentem je Strategie boje proti drogám na západní hemisféře 2010, která platí od roku 2010 a která bere drogový problém obecně a ve všech dimenzích, a proto problém vyžaduje komplexní řešení na všech úrovních. Vyzývá k tomu, aby země regulovaly nabídku a poptávku a závislost na drogách uznávaly jako zdravotní problém (OAS 2012).

Problém s drogami se neustále zvětšoval a podkopával tak i bezpečnosti států v Jižní Americe, ale i v Karibiku, který je především tranzitní oblastí. Smlouva se soustředí na to, jak drogové závislosti předcházet tím, že občané budou lépe informováni, instituce budou mít větší dosah, justiční systém bude lépe vyvinut a drogový obchod bude lépe monitorován, čímž dojde k většímu zabavování drog (OAS 2012).

Členské státy touto smlouvou uznaly, že je zapotřebí posílit a vylepšit postupy a opatření na základě MEM a na základě procesu přezkoumávání cílů, který stanovil Generální shromáždění OSN. Strategií se státy zavazují dodržovat mezinárodní právo a Všeobecnou deklaraci lidských práv a dodržovat zásadu svrchovanosti států. Zároveň země nesmí zasahovat do vnitřních záležitostí jiných států nebo do základních svobod jedince. Důraz při řešení drogového problému je kladen na chudobu a na podporování politik, které mj. pomáhají začleňovat chudé skupiny do společnosti. Drogová problematika má být řešena kolektivně a státy se musí neustále pokoušet vylepšovat protidrogovou politiku. Důraz je kladen na občanskou společnost a její účast na otevřených diskuzích, díky kterým může být nabízeno mnoho různých pohledů na danou problematiku. Strategie se soustředí na několik oblastí, tou první je oblast institucionálního posílení. Státy mají povinnost posílit úřady proti drogám nebo je zřídit, pokud tam nejsou, a tyto úřady musí být umístěny na vysoké politické úrovni. Dále do této oblasti patří posílení monitorovacích center a podpora hodnocení úspěšnosti politik. Další prioritou je snižování poptávky, se kterou souvisí účinná prevence, včasná intervence, léčba a rehabilitace ve střediskách, která jsou k tomu určena. Součástí je i poskytnutí ucelených informací o škodlivosti drog občanům na základě důkazných materiálů, a to zejména nejvíce ná-

chylným skupinám obyvatelstva. Drogově závislí by měli mít přístup ke kvalitní léčbě, jež byla vyvinuta ve spolupráci s odborníky a která by měla nahradit trestní stíhání. Strategie se rovněž zaobírá i snížením dodávky drog a pěstováním v zemích, a to díky alternativním způsobům obživy. Obchod a produkce drog má být kontrolováno na základě klíčových úmluv OSN. Důraznější kontrola je zavedena u výroby a obchodu s chemickými látkami posílením právního a institucionálního rámce. Přísnější kontrola platí i pro farmaceutické výrobky, ze kterých mohou být vyráběny psychoaktivní látky. Ve smlouvě je kladeno za cíl rozbití zločineckých organizací, které se na obchodu podílí. K rozbití by mělo dojít díky rozvinutí zvláštních systémů shromažďování zpravodajských informací a jejich výměně mezi institucemi i mezi zeměmi. Zločineckým skupinám by měl být zamezen přístup ke zbraním. Na mezinárodní úrovni se členské státy zavazují dodržovat 3 klíčové úmluvy OSN, které byly zmíněny v předchozí kapitole, dále podporovat mezinárodní spolupráci na základě protidrogových politik států, ve kterých se promítají potřeby jednotlivých států, podporovat institucionální posílení v oblasti prevence a řešení drogové problematiky nebo např. podporovat technickou pomoc při řešení problému obchodu s drogami (OAS 2012).

Globální komise pro drogovou politiku v roce 2011 vydala zprávu, kde ale důrazně píše, že protidrogové politiky selhaly a požaduje zásadní změnu. Jako jedno z možných řešení uvádí legalizaci drog, protože vyložení zakazování a zcela vymýcení drog považuje za zbytečné. Problém byl rovněž v tom, že se drogové gangy přizpůsobovaly novým trhům a zvyšovala se dostupnost nových drog na trhu do USA, ale i do Evropy, kde nedocházelo k takovému sankcionování (Hyland, S. 2011). To, že se drogy nepodařily výrazně eliminovat, lze zpozorovat na stále vzrůstající produkci v Kolumbii, Peru a Bolívii. Dalším problémem spojeným s drogami bylo stále rostoucí násilí, a to jak např. v Kolumbii, kde probíhala občanská válka, ale i v Mexiku, kde prudce stoupal počet mrtvých v souvislosti drogové války, které se později věnovalo i UNGASS 2016.

Strategie selhala např. v prevenci – v Jižní Americe bylo stále hodně uživatelů drog, podle zprávy z roku 2011 hlavně konopí a kokainu. Na počátku druhé dekády se ani nedařilo v regionu zavést kvalitní léčbu a už vůbec ne ve vězeních. To, že politiky nebyly

úspěšné, bylo zřejmé i představitelům států, např. tehdejší prezident Kolumbie Manuel Santos požádal v roce 2012 OAS o přezkum současných protidrogových politik. I OAS pracuje s myšlenkou dekriminlizace spotřeby drog pro vlastní užitek. Jako důsledek byly v roce 2013 v Uruguayi vytvořené legální trhy s konopím, které byly ale regulované, a v Bolívii bylo povoleno žvýkání koky jako kulturní a historický odkaz. Při pokusu o snížení nabídky a s tím souvisejícím vymýcením nezákonných plodin se dostalo spoustu zemědělců do chudoby a potravinové nouze. Jiným způsobem problém řešila Bolívie – zemědělci mohou pěstovat určité množství koky v oblasti Chapare, toto množství je ale přísně kontrolováno. Problémy mají jihoamerické státy i v oblasti soudnictví, kdy dostatečně nerozlišují mezi trestnými činy, kdy jde např. jen o držení drog pro vlastní potřebu, anebo kdy se jedná o obchod s nimi. I kvůli přísným trestům dochází ve státech k přeplňování věznic. Řešením by mohla být právě dekriminlizace určitých drog nebo směřování ne tak těžkých zločinců do léčeb místo věznic. V neposlední řadě je obrovským problémem léčba, která je finančně náročná, a proto dostupná jen bohatým vrstvám společnosti (idpc n. d.).

2.3 Akční plán boje proti drogám na západní hemisféře 2021-2025

V tomto akčním plánu jsou státy zavázány postavit do centra pozornosti jedince a podpořit pokrok v rámci tří klíčových mezinárodních úmluv řešících problematiku drog. Mimo to musí být respektovány i zásady mezinárodního práva, Charta OSN a Všeobecná deklarace lidských práv. Krom pohlaví, věku a komunity bere plán v potaz i kulturní prostředí a názory občanské společnosti. Do sepsání se opět promítala i pandemie COVID-19, ve které se dařilo kriminálním skupinám, ale zdravotnická krize se ještě více prohlubovala, a proto je na mezinárodní spolupráci a výměnu informací kladen ještě větší důraz než kdy dříve. CICAD by měla s ostatními orgány OAS spolupracovat v oblasti lidských práv, zdraví, dětství, dospívání, genderu a bezpečnosti (v souvislosti s korupcí, praním špinavých peněz, nadnárodního organizovaného zločinu a veřejné bezpečnosti). V akčním plánu je uvedeno pět klíčových oblastí zájmu (OAS-CICAD 2020: 1-2).

2.3.1 Institucionální posílení

Důraz je opět kladen na větší pravomoci protidrogových úřadů, které se mají přímo podílet na tvorbě protidrogové politiky a kterým by měly být poskytnuté dostatečné zdroje. Politiky musí být založené na důkazech a respektovat lidská práva. Důraz je kladen na spolupráci s dalšími skupinami – např. s občany samotnými nebo s vědci. Protidrogová politika nemá být vyvíjena jen celostátně, ale i na nižších regionálních úrovních. Plán směřuje k Agendě pro udržitelný rozvoj 2030 a na základě toho probíhá aktualizace politik. Cílem je i navrhovat a koordinovat národní politiky, které lze propojovat napříč členskými státy, a to jak bilaterálně, tak i multilaterálně. Hledána jsou i alternativní řešení k věznění lidí, jejichž trestné činy v souvislosti s drogami nejsou až tak závažné. Dalšími cíli se rozumí začleňování skupin závislých na drogách do společnosti a podpora přiměřených trestů v souvislosti s drogami, které zohledňují mj. gender a komunitu (OAS-CICAD 2020: 2-4).

2.3.2 Opatření prevence, léčby a podpora obnovy

Dílním cílem je snaha o snížení poptávky na základě lepší informovanosti občanů, šíření prevence, léčby atd., a to ve spolupráci v UNODC a WHO. Preventivní opatření mají být prováděna s ohledem na lidská práva, věk, pohlaví a kulturu a to ve školách, rodinách, pracích i komunitním společenstvích. Na základě těchto poznatků jsou zaznamenávány specifické potřeby daných komunit, zejm. těch nejvíce náchylných k drogové závislosti. Rovněž léčba má být odlišná na základě genderových specifík s ohledem na Mezinárodní standardy léčby poruch užívání drog. Drogově závislým nesmí být během léčby upírána lidská práva a je jim poskytnuta možnost léčby místo trestního stíhání. Pokud jsou již vězněni, léčbu poskytují i samotné věznice. Ve spolupráci se specializovanými institucemi by se měli školit noví odborníci, kteří by mohli zabránit případné drogové závislosti. Důležitá je existence mechanismů, jež hodnotí, zda jsou standardy pro léčbu srovnatelné s léčbou v ostatních státech po světě (OAS-CICAD 2020: 4-6).

2.3.3 Opatření pro kontrolu a proti nedovolenému pěstování, výrobě, přepravování a distribuci drog, a k řešení jejich příčin a následků

Dalším dílčím cílem se rozumí zavádění zpravodajských služeb, díky kterým by bylo obchodu s drogami předcházeno, a to ve spolupráci národních a regionálních služeb kvůli rozbíjení zločineckých gangů. Důležitost je přisuzována i forenzním laboratořím, díky kterým dochází k odhalování nových psychoaktivních látek. Důležité pro jejich odhalování je posílení systému včasného varování na úrovni vnitrostátní, vzájemná výměna informací uvnitř státu i mezi státy, ale i lepší systém kontrol podezřelých zásilek. Dalším dílčím cílem je posílit právní a institucionální rámec, díky kterému budou chemické látky lépe kontrolované a monitorované. Tím se zabrání jejich zneužívání k výrobě nedovolených drog a zabrání se tak i obchodování s nimi. Zabavování chemických látek přispěje aktualizování seznamu látek, které mohou být zneužívány, a jejich větší kontrola. Obdobná kontrola by se měla týkat i farmaceutických výrobků, z nichž mohou být psychoaktivní látky vyráběny. Výměna informací mezi státy, které se týkají přepravy drog zločineckými organizacemi, by měla být lépe mapována díky lepší spolupráci a lepším informačním systémům, které by mohly odhalit i změny chování drogových obchodníků (OAS-CICAD 2020: 7-10).

Ve spolupráci s Finančním akčním výborem se v tomto plánu klade důraz i na kontrolu peněz, které pocházejí z obchodu s drogami. Finance má kontrolovat systém, který by zvládl identifikovat nedovolené transakce a operace praní špinavých peněz. Posíleny mají být agentury, které spravují zabavený nebo propadlý majetek z drogového obchodu. Při splnění této části akčního plánu má pomoci alternativní rozvoj, posílení spolupráce ve vymáhání práva a zvolení politik a programů, které odpovídají specifickým potřebám regionů nebo zemí. S tím souvisí i spravedlivé rozdělování zdrojů v boji proti drogám a užší spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem. Alternativní rozvoj s ohledem na lidská práva má být prováděn a posilován dlouhodobě, popř. i preventivně a ve spolupráci s ohroženými skupinami obyvatel, kteří drogy pěstují a mají díky nim finanční zisky na živobytí. Součástí plánu je i dopad pěstování drog na životní prostředí a možnost řešení tohoto problému na základě výzkumů (OAS-CICAD 2020: 10-12).

2.3.4 Výzkum, informace, monitoring a hodnocení

Cílem je posílení národních monitorovacích středisek pro drogy, posílení informačních systémů a podpora vědeckých výzkumů, které informují o vývoji protidrogových politik a strategií a jejich provádění na základě podložených důkazů. K získávání nových poznatků přispívají akademické a výzkumné instituce, ale také nevládní organizace. Kvůli potřebě rychlé reakce na nově vznikající hrozby je třeba rovněž zdokonalit systém včasného varování. Členské státy mají podporovat postupy, které se osvědčily v boji proti drogám, a ty diskutovat na fórech, kde si mají vyměňovat i informace o dopadech drog na zdraví (ale též o množství úspěšně vyléčených závislých a o výsledcích preventivní léčby). Zaznamenáváno má být rovněž množství vyrobených drog, kolik jich bylo prodáno, za kolik, jaká byla jejich čistota atd. Na přesnosti těchto údajů se podílí i bezpečnostní úřady a forenzní laboratoře. Odkazováno je i na MEM, díky kterému jsou statistiky z velké míry vytvářeny (OAS-CICAD 2020: 12-14).

2.3.5 Mezinárodní spolupráce

Poslední kapitola je v akčním plánu stručně věnována i mezinárodní spolupráci, jež má přispět k technické pomoci, lepší výměně informací a zkušeností a díky tomu i sdílení osvědčených postupů v provádění protidrogové politiky. Spolupráce má probíhat jak mezi členskými státy, tak i s ostatními státy, mezinárodními a regionálními organizacemi a rovněž i s nevládními organizacemi. I ve stíhání zločinců za trestné činy souvisejícími s drogami by měla být skrze odpovídající orgány posílena regionální a mezinárodní spolupráce, a to i při vyšetřování trestných činů a stíhání jejich pachatelů. Členské státy jsou povinny podporovat schválení a provádění globálních právních nástrojů, které souvisí s trestnými činy v souvislosti s drogovou problematikou (OAS-CICAD 2020: 14).

2.4 Drogová problematika v Kolumbii

Kolumbie je dlouhodobě největším vývozcem kokainu na světě, především do USA přes Mexiko. V roce 2020 asi 70 % vyprodukovaného kokainu pocházelo právě z tohoto státu. Koka, ze které se kokain vyrábí, se pěstuje především v odlehlých územích při hranicích s Venezuelou, Ekvádorem, ale i ve vnitrozemí (COLOMBIA REPORTS 2021). Téměř 85 % koky je pěstováno v 5 departmentech, 4 z toho jsou odlehlé po-

hraniční oblasti, kde jsou hory a džungle. Koka se rovněž pěstuje v chráněných oblastech, kam mají státní autority a bezpečnostní orgány těžký přístup (Posada, J. D.–Robbins, S. 2021). V roce 2018 bylo podle UNODC 169 000 hektarů využíváno na pěstování koky, to uživilo asi 130 000 farmářských rodin, které si za měsíc vydělaly necelých 1 200 dolarů. Problémem je, že není žádná alternativní možnost, jak jinak by si tyto rodiny mohly vydělat. V témže roce vláda zničila přes 80 000 hektarů půdy s kokou a zabavila přes 400 tun kokainu. Droga se na hranice, na pobřeží a v malé míře i na letiště pašuje buď automobily, nebo čluny v džungli, a to i díky podplácení úředníků. Poté, co se dostanou drogy na pobřeží, jsou pod kontrolou nadnárodních skupin obchodníků s drogami převáženy do Karibiku a Střední Ameriky. Většina současných gangů má kořeny v polovojenských skupinách operujících mezi lety 1980 a 2000. Jedním z výrazných gangů je zločinecká skupina *La Empresa*, jež má dlouhodobě na starost pašování z přístavu Buenaventura (COLOMBIA REPORTS 2021). Paradoxem, jež se objevuje od roku 2020, je to, že klesá plocha, na které se koka pěstuje, ale produkce kokainu stále roste, a to i díky továrnám, které jsou schopny získat z jednoho hektaru koky více kilogramů kokainu než ještě v roce 2019. Továrny se často nacházejí v odlehlých oblastech a jsou navázány na Národní osvobozenou armádu (do roku 2016 na Revoluční ozbrojené síly Kolumbie – FARC). Data o vypěstovaném množství koky jsou ale těžce ověřitelná, už druhým rokem se výrazně rozcházejí data od USA a od UNODC, a to kvůli znovuvysazování koky a lžím kolumbijské vlády o zničeném množství (Posada, J. D.–Robbins, S. 2021).

Od roku 1964 zuřila v Kolumbii válka proti FARC, které chtěly převzít moc v zemi a které byly přímo na drogový obchod navázány, jelikož právě partyzáni byli největší obchodníci s drogami. Půda, kde se koka pěstovala, byla kontrolována FARC. Ty vybíraly daně od pěstitelů, obchodníků a laboratoří, kde se drogy vyráběly, a díky tomu měly finance na boj (dokonce větší než z jiných činností organizovaného zločinu). Z tohoto důvodu docházelo k zabíjení zemědělců ze strany polovojenských organizací a odpírání jejich lidských práv, což lze chápat jako selhání vlády, kvůli kterému rolníci začali důvěřovat partyzánům (Vargas, R. 1999). FARC ale odmítaly, že by se někdy na obchodu s drogami přímo podílely, jediné, co uznaly je, že z obchodu s drogami vybíraly daně

(450 dolarů za kg kokainu). Důkazy z roku 2014 ale ukazují, že jednotky FARC se podílely na vývozu drog např. do Ekvádoru, a to nejen kokainu, ale i marihuany a heroinu (McDermott, J. 2014). Mírové smlouvy mezi FARC a Kolumbií v roce 2016 předcházela jednání, na kterých bylo dohodnuto, že do května 2017 musí předat FARC všechny zbraně OSN a také přiznat všechn svůj majetek. Už v době podepsání mírové smlouvy ale oznámila minimálně jedna skupina své odtržení od FARC, aby mohla dále bojovat (Hruška, T. 2016).

2.4.1 Plán Kolumbie

Plán byl vyvinut v roce 2001 ve spolupráci kolumbijské a americké vlády, která přispěla 1,3 miliardy dolaru. Plán měl pomoci řešit Kolumbii pět okruhů témat, která souvisela mj. i s válkou, která v té době probíhala. 122 milionů dolarů poskytly USA na podporu lidských práv, změnu soudnictví a na pomoc dalším programům, které podporovaly mírový proces, posilovaly demokracii a podporovaly vznik právního státu. V rámci tohoto okruhu byly peníze darovány i na boj proti korupci a únosům. Skoro 391 milionu dolarů bylo darováno kolumbijské vládě, aby získala dozor nad územími, kde se vyrábí drogy, a to díky výcviku armády. Peníze byly darovány i vnitřně vysídleným osobám v důsledku války. 81 milionu dolarů bylo věnováno na alternativní a ekonomické rozvojové programy pro zemědělce, kteří pěstují koku a opiový mák. S tímto okruhem souvisí i ochrana životního prostředí, na kterou byly rovněž vymezeny peníze. Necelých 130 milionu dolarů věnovala vláda USA na posílení technických prostředků, které přispěly k zákazu narkotik (radarové systémy v letadlech,...). Poslední okruh, na nějž byly vymezeny peníze, je pomoc kolumbijské policii (skoro 116 milionu dolarů), a to hlavně na koupi helikoptér. Podle vlád mělo touto smlouvou dojít ke stabilizaci a hospodářskému oživení. Na jejím plnění se měla podílet armáda a policie (U.S. DEPARTMENT of STATE 2001b).

O 15 let později tehdejší kolumbijský prezident Santos plán označil za úspěšný v boji proti drogám. Jedním z negativních důsledků bylo ale poprašování půdy s kokou glyfosfátem, jenž je karcinogenní a v ničení koky víceméně neúspěšný. Podařilo se však snížit počet únosů a vražd a zvýšit ochranu lidských práv. V Plánu Kolumbie nebyl za-

hnut zákaz nelegální těžby, která se zvýšila, jelikož je to další způsob, jak mohou zločinecké organizace získávat peníze. Úspěch lze spatřit ve výcviku armády – problém je ale ten, že vojáci odcházejí jako žoldáci do zahraničí. Podle odborníků vytvořil tento plán tlak na FARC, aby začaly v mírovém jednání s vládou (Cosoy, N. 2016).

2.4.2 Hodnocení protidrogových politik mezi lety 1999 a 2018

Podle CICAD měla Kolumbie postupy, jak odhalit laboratoře na výrobu drog a díky specifickým prostředkům i možnosti, jak zabavit pašované nelegální zásilky s drogami. Kolumbie měla i specifické programy, jak preventivně zamezit drogovému obchodu a rovněž i možnosti, jak odhalit nové psychoaktivní látky. Úspěšné bylo založení orgánu, který byl zřízen pro kontrolu domácího obchodu s drogami a pro odhalování nových chemických látek. Problémem v roce 2018 ale bylo to, že si Kolumbie uvnitř státu nevyměňovala informace o látkách, které mohou být zdravotně závadné. Stát měl vyvinutý trestní systém pro trestání nezákonné výroby drog. Rovněž měl na konci roku 2018 vyvinutý systém včasného varování před novými látkami. Úspěšné bylo potírání praní špinavých peněz v souvislosti s drogami a činnost orgánů, jež zabavovaly majetek, stejně tak i mechanismy trasující drogový obchod a zjišťující změny chování zločineckých gangů (OAS-CICAD 2019: 31-33).

Jako úspěšná byla chápána i spolupráce s ostatními státy OAS v rámci výměny informací. Taktéž i výměna informací o zabaveném majetku a zadržování trestně stíhaných byla chápána pozitivně, stejně tak dvoustranné a regionální smlouvy v justiční oblasti při kontrole drog. Neúspěchem se ale rozumí, že Kolumbie neratifikovala smlouvy o nelegálních migrantech a o prodeji střelných zbraní pro drogové gangy (OAS-CICAD 2019: 37).

2.4.3 Zpráva MEM 2021

V MEM 2021 je hodnoceno, jak bylo dosaženo pěti cílů. Tím prvním je dosažení politik, díky kterým je snížena poptávka. Tyto politiky berou v úvahu lidská práva, gender a komunity a respektují doporučení mezinárodních a regionálních politik specializujících se na danou problematiku. Podle CICAD takové politiky v Kolumbii existují, stejně tak i programy podporující prevenci, léčbu, rehabilitaci atd., a tyto programy berou v potaz

specifika jedince. Zároveň stát vylepšuje možnosti, jak informovat občany o využití těchto programů. Země však neprovedla žádnou studii, která by shromažďovala data o úspěšnosti prevence. Zdokonalení ve snižování poptávky Kolumbie dosáhla ve spolupráci s občanskou společností, která se na programech podílí. Opatření a programy pro snižování poptávky jsou v souladu s mezinárodně uznávanými standardy od UNODC a WHO. Druhým cílem, jehož dosažení se hodnotí, je zavedení preventivních programů proti užívání drog, které jsou založené na důkazech a soustředí se hlavně na ohrožené skupiny obyvatel. V programech je důraz kladen opět na lidská práva, pohlaví, věk a komunitní příslušnost. Programy pro prevenci v zemi vyvinuty jsou, ale jsou dostupné jen pro určité skupiny obyvatel. I v oblasti prevence Kolumbie spolupracuje s UNODC a WHO (OAS-CICAD 2021: 17).

Další úspěch se zkoumá v posílení léčby, rehabilitace a začlenění drogově závislých do společnosti. Tomu pomáhají specifické služby fungující v souladu s mezinárodně uznávanými standardy. V Kolumbii je zanedbáváno genderové hledisko, jinak ale tento cíl zvládá naplnit. Léčené osoby jsou v Kolumbii chráněny právně. Zaručena je podle CICAD možnost sociálního začlenění lidí, kteří jsou kvůli drogám zbaveni svobody. Kladem je regionální a mezinárodní spolupráce v informování o osvědčených postupech léčby, jež jsou založeny na důkazech. Dále se udává i to, jak jsou průběžně školení a certifikováni poskytovatelé těchto služeb. To je úspěšné na území státu samotného, mimo to se ale poskytovatelé účastní i mezinárodních školení. Nedostatek je spatřován v tom, že Kolumbie neprovedla výzkum, díky kterému by zjistila potřeby školených. Tyto nedostatky jsou ale zjišťovány díky práci v terénu. Poslední cíl je posílení vládních kapacit pro vylepšení preventivních programů a služeb péče, léčby, rehabilitace a znovuzачlenění do společnosti. Centra pro drogově závislé podle CICAD kritéria nesplňují, byť by kapacity měla. Preventivní programy nejsou akreditovány na rozdíl od léčebných a pečovatelských služeb. Za znepokojující fakt CICAD označuje, že Kolumbie neprovedla žádné výzkumy, které by pomohly zjistit potřeby služeb (OAS-CICAD 2021: 18-19). I přes vesměs pozitivní hodnocení MEM 2021 se ale obchodu s drogami výrazně zamezit nedaří, jak lze vyčíst z informací na začátku této podkapitoly.

3. PROTIDROGOVÁ POLITIKA NA ÚZEMÍ EVROPSKÉ UNIE

Na území EU je snaha snížit nabídku a poptávku po drogách skrz spolupráci na vnitrostátní i mezistátní úrovni. Hlavní roli v protidrogových politikách hraje Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a Agentura evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol). Protidrogová strategie EU je vypracovávána ve spolupráci se členskými státy na základě důkazů, aby pak EU mohla vystupovat na mezinárodní úrovni jako jeden aktér. Donucovací prostředky má na starost Evropská multidisciplinární platforma proti hrozbám trestné činnosti (EMPACT) (European Commission n.d. b). Na období 2022-2025 má v oblasti drog EMPACT následující priority: v souvislosti s kokainem, konopím a heroinem se zaměřit na gangy zapojené do velkoobchodu směřující do EU a bojovat proti gangům, které látky distribuují a pěstují na území EU. U obchodníků s psychoaktivními látkami a syntetickými drogami se EMPACT chce pokusit najít skupiny, které jsou zapojené do výroby a dodávek těchto látek do EU (EUROPOL 2022). Krom těchto organizací na území EU proti drogám bojuje ještě Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex), Agentura EU pro justiční spolupráci v trestních věcech (Eurojust) a Agentura EU pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL). Klíčovou roli má především EMCDDA, která dává státům informace o drogách, závislosti a důsledcích, což pomáhá zemím k tvorbě protidrogových politik (European Commission n. d. b). Na moři EU proti drogám bojuje MAOC (N). Tuto organizaci zahrnuje 6 členských států (Francie, Irsko, Itálie, Španělsko, Nizozemí a Portugalsko + Velká Británie). MAOC (N) spolupracuje i se státy západní Afriky. Mezi lety 2007 a 2021 organizace přispěla k zabavení 246 tun kokainu a 648 tun konopí (MAOC(N) n.d.).

V boji proti drogám je také důležité zapojení občanské společnosti, a to hlavně nevládních organizací. V roce 2007 vzniklo Fórum občanské společnosti o drogách (CSF), které radí v provádění protidrogové politiky. V současnosti má 40 členů, kteří se věnují převážně léčbě, prevenci a znovuzačlenění do společnosti (European Commission

n. d. a).

3.1 Konkrétní opatření

Na mezinárodní úrovni se EU řídí podle tří klíčových úmluv OSN, které byly již zmíněny v kapitole týkající se OSN. Na mezinárodních plénech vystupuje EU jednohlasně a to tak, že ctí zásady „sdílené odpovědnosti, multilateralismu, prosazování přístupu zaměřeného na rozvoj, dodržování lidských práv a lidské důstojnosti, právního státu a dodržování mezinárodních úmluv o kontrole drog“ (European Commission n. d. b). EU se snaží komunikovat se státy Jižní a střední Ameriky a Karibikem, státy na východě a západním Balkánem. Specializované dvoustranné dialogy se pak snaží navázat s Čínou a USA. Užší spolupráci pro potírání drog navazuje i s potenciálními členskými státy, kterým pomáhá s technickou pomocí (European Commission n. d. b).

Ohledně psychoaktivních látek je zaveden od roku 2005 nový systém, který pomáhá posuzovat jejich rizika a kontrolovat ty škodlivé na celém území EU. Důležitou roli má EMCDDA, na jejíž podnět jsou škodlivé psychoaktivní látky zakazovány. Tento systém byl v roce 2017 aktualizován, aby látky byly rychleji zakazovány kvůli vyvíjení efektivnějších postupů ze strany drogových gangů. Byla rovněž posílena pozice EMCDDA, jež má na starost systém včasného varování, a to nonstop, díky čemuž jsou neustále sdíleny informace mezi státy EU (European Commission n. d. b).

Mezi 4. a 5. prosincem 2019 byla v Haagu konference, která se věnovala problematice drog (již 3.), protože problém s drogami se neustále zvětšoval a současně s tím se zvětšovala nabídka velkého množství drog. Diskutovanými tématy bylo stále se zvětšující množství skupin organizovaného zločinu, které neměly kořeny v EU; obrovský rozsah trhu s drogami; velká možnost nabídky drog, především pak kokainu, a to jednak díky přepravě v kontejnerech, jednak díky on-line obchodu; nárůst násilí kvůli střetům mezi drogovými gangy, které dosahuje historického maxima; propojení obchodu s drogami a terorismu; a malá možnost zabavování majetku drogových gangů. Kvůli těmto problémům byla přijata celá řada strategií, kterými chce EU bojovat proti lepším možnostem šifrování informací, jímž se skupiny domlouvají. Zásadní je navázání spolupráce se státy Jižní Ameriky, odkud se dováží zejména kokain. I kvůli malé úspěšnosti

konfiskace je třeba vyvinout lepší právní rámec pro zabavování majetku, který pochází z trestné činnosti. Na místech, která jsou pro pašování drog riziková, jako např. letiště a přístavy, má být zavedena lepší kontrola. Je třeba rychleji přenášet informace mezi členskými státy, aby pak mohly zločiny společně vyšetřovat, a to s podporou Europolu (EUROPOL 2019). Jak ale bude zřejmé dále, i přes velké množství zabavených drog se proti tomuto obchodu nedaří výrazně bojovat.

Na období 2021–2025 schválila Rada EU protidrogovou strategii, jejímž cílem je ochrana a vylepšování života pro společnost a jednotlivce, ochrana a podpora veřejného zdraví, nabízení bezpečnosti pro veřejnost a zvýšení zdravotní gramotnosti. Při snížení nabídky drog a zvýšení bezpečnosti má EU jako priority rozbít zločinecké gangy, lépe kontrolovat vstupní a výstupní místa obchodu s drogami, navýšit spolupráci se soukromými sektory při zadržování drog a likvidovat nezákonné pěstírny drog. Věnovat se chce i prevenci proti drogám, a to skrz lepší informovanost o jejich škodlivosti. Posílená má být i léčba pro závislé díky snadnějšímu přístupu k ní. Závislé osoby ale nemají být utlačované a mají být brány v potaz i potřeby vězněných osob. Mezinárodní spolupráce má být v tomto období navázána i se státy Třetího světa, stejně tak s organizacemi, ale EU má být aktivnější v prosazování lidských práv v souvislosti s protidrogovou politikou. EU žádá o poskytnutí lepší technické základny, která bude lépe reagovat na rozmáhající se obchod s drogami a bude připravená lépe reagovat. Na provádění této strategie se mají podílet všechny členské státy (European Commission n. d. b).

3.2 Drogová situace na území EU

Evropa je po Severní Americe druhým největším spotřebitelem kokainu, který se tam pašuje mj. ze západního Balkánu, kde je těžké situaci kontrolovat, a to i kvůli vysoké míře korupce. Zločinecké gangy se starají o to, aby se na Balkán dostal americký kokain a skrz něj pak právě na území Evropy. Protože je kokainu velké množství, došlo za posledních 10 let k jeho poklesu ceny. Podle UNODC i Europolu je problém stále závažnější a je proto podle nich třeba, aby jako první byla vymýcena korupce. Zároveň by bylo ideální vytvoření nových pracovních pozic a spolupráce mezi občanskou společností a aktéry, díky které by došlo k informovanosti o rizicích. Velkým problé-

mem ale je i to, že politiky nějakých států na západním Balkáně jsou na skupiny obchodujícími s drogami přímo navázané. Určitý úspěch však lze spatřit např. v operaci *Familia*, díky které byla zabavena více než tona kokainu, 2 miliony eur v hotovosti a 1 milion eur v majetku, a to na území ČR, Srbska, Slovinska, Chorvatska a Švýcarska (všichni aktéři spadali pod jeden gang). Další úspěch nastal v roce 2020, kdy byla odhalena kompanie *Bello*. Díky operaci bylo zabaveno přes 4 tuny kokainu a přes 5,5 milionu eur. Při této operaci bylo chyceno 20 lidí na území Itálie, Nizozemska, Německa, Řecka, Rumunska, Maďarska, Španělska, Albánie a Spojených arabských emirátů (Nikolova, M. 2021).

V roce 2019 a v lednu 2020 bylo předpokládané množství kokainu pohybujícího se na území EU odhadováno na 500 až 800 tun, ale jelikož spotřeba kokainu v Evropě není tak vysoká, tak se předpokládá, že v mnoha případech jde jen o tranzitní území směrem do Asie a na východ. Z obchodu však ve velké míře profitují evropské zločinecké gangy, což je bezpečnostní hrozbou pro území EU. Evropský trh s kokainem je atraktivní z důvodu vyšší ceny a menší míry zabavování drogy. Způsobeno je to tím, že pro evropské vlády je obchod s drogami až na spodních příčkách priorit, proti kterým má smysl bojovat, protože se soustředí spíše na ekonomickou krizi po COVID-19 nebo např. na nelegální přistěhovalectví. Důkazem posilujícího obchodu s drogami je gang *Ndranghety* v Itálii, který je stále na vzestupu a který z drog profituje. Kokain se dostává do Evropy hlavně v kontejnerech jako součást legitimního zboží, a tak nedochází ke kontrolám. Zatímco dříve bylo hlavním vstupním bodem Španělsko, později se jím staly spíše Belgie a Nizozemsko, a to především díky přístavům Antverpy a Rotterdam. I tyto přístavy byly později odhaleny, a tak jsou nyní používány menší a méně známé přístavy. Krom toho vedou další trasy přes sever a západ Afriky (kvůli lodím a drogovým „mulám“ v letadlech) (McDermott, J. 2021a).

I obchod s kokainem z Latinské Ameriky byl poznamenán pandemií COVID-19, a to tak, že byl snížen objem kontejnerové dopravy. Byly rovněž zakázány lety do Jižní Ameriky a přílety z ní, tím pádem si nemohli obchodníci přijet domlouvát obchody a nemohli ani odletět, byť s minimální dávkou kokainu. Klesl i počet plachetnic a celkově

objem námořní dopravy, což způsobilo to, že jakákoliv loď pohybující se u pobřeží Jižní Ameriky byla přísněji kontrolována. V neposlední řadě mělo vliv i to, že v Evropě byly zakázané společenské akce, na kterých jsou ve velké míře zastoupeni uživatelé kokainu (McDermott, J. 2021b). Tento stav byl ale jen přechodný a do budoucna se nepředpokládá, že by trh s kokainem klesal.

3.2.1 Evropská zpráva o drogách 2021

Zprávu vydává EMCDD a analyzuje v ní účinnosti opatření boje proti drogám, který se ale víceméně nedaří. Obchodníci s drogami zvládli reagovat na změny způsobené pandemií COVID-19, kvůli které byla obtížnější jejich přeprava. I přes narušení pouličních gangů a lokální nedostatek drog byly vyvinuty nové možnosti obchodu, jako je on-line obchod, internetové sítě, zprávy v šifrách a doručení pomocí pošty. Na začátku pandemie klesla poptávka po drogách, jako je MDMA, jež souvisí hlavně s nočním životem, ale už v létě 2020 se množství většiny spotřebovaných drog vrátilo do normálu. Lepší dostupnost byla zaznamenána u cracku. Drogy začaly ve větší míře užívat hlavně rizikové skupiny (vězni, občasní uživatelé,...), a to hlavně díky snadné dostupnosti a psychickým problémům během pandemie. Ve větší míře se začaly užívat i benzodiazepiny, které často vedou k úmrtí (VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY 2021).

Nejčastější drogou užívanou v EU je konopí. Hašiš má v současnosti obsah konopí asi 20–28 %, což je více než kdy dříve. V roce 2019 bylo zabaveno 465 tun hašiše a 148 tun marihuany. Nejvíce uživatelů je ve Francii, a to 21,8 % (EMCDDA 2021: 16). Druhou nejčastější drogou je kokain, jehož množství v Evropě stále roste – v roce 2019 bylo zabaveno 213 tun, což je rekordní množství. Téměř polovina tohoto množství byla zabavena v Belgii a Nizozemsku, což odkazuje na již zmiňované přístavy (EMCDDA 2021: 18). Druhým nejužívanějším stimulantem je amfetamin, který se vyrábí na území EU v Polsku, Belgii a Nizozemsku. Oproti 8 tunám v roce 2018 bylo v roce 2019 zabaveno 17 tun, můžeme tedy pozorovat značný nárůst. Problémem u zabavování těchto drog je špatná možnost odhalování domácích laboratoří (EMCDDA 2021: 20). Droga, jejíž výrobou je Evropa proslulá, je MDMA. Její čistota se zvýšila, stejně tak jako množství laboratoří, které byly objeveny. Nejvíce uživatelů je v Nizozemsku (v Am-

sterodamu bylo detekováno velké množství MDMA v odpadních vodách, a to hlavně kvůli „nočnímu životu“), nejméně pak v Portugalsku (EMCDDA 2021: 24). EMCDDA je aspoň částečně úspěšná v novém odhalování nebezpečných psychoaktivních látek, jejichž celkový počet se zvýšil na 830 (VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY 2021). Roste také počet trestných činů v souvislosti s drogami (asi 209 000), a to především držení konopí pro vlastní potřebu. Na druhém místě jsou trestné činy spojené s uchováváním kokainu pro vlastní potřebu (EMCDDA 2021: 34). Problémem je i stále narůstající počet HIV pozitivních kvůli injekčním stříkačkám, a proto by měly být poskytnuty lepší testovací a zdravotnické služby. Dalším problémem se rozumí stále narůstající počet úmrtí v souvislosti s předávkováním – především heroinem, ale nově vzrostly i počty úmrtí na předávkování kokainem. Znepokojivý je značný nárůst tohoto jevu u věkové kategorie 50+ (EMCDDA 2021: 40).

Jak z této zprávy vyplývá, boj proti drogám na území EU se nedaří, naopak stále roste. V blízké době se neočekává žádná změna, především ne u jihoamerického kokainu. Faktorů je několik. Jedním z nich je špatná socioekonomická situace ve státech Latinské Ameriky, která pomohla gangům proniknout do klíčových vládních struktur a podílet se tak na volném toku zásilek do Evropy. Hlavními státy, které kokain do Evropy pašují (přes západní Afriku), jsou Brazílie a Venezuela. Vyvinuty byly možnosti přepravy v kontejnerech. Ten, kdo kontejner dováží, často ani neví, že se v něm kokain nachází. Další způsob, jak byl kokain do Evropy (konkrétně Španělska) dopraven, bylo jeho umístění do torpéda na ponorku. Tento způsob lze ale jen těžko odhalit, podle dat však roste v Kolumbii počet vyrobených ponorek. Díky obchodu s drogami roste i množství financí evropských zločineckých organizací (nizozemské skupiny vydělali odhadem 300 milionu eur). Problémem je i přítomnost latinskoamerických skupin v EU (zejména ve Španělsku). Obchodování těchto skupin je umožněno právě přes internet. Latinskoamerické skupiny už jsou navzájem propojeny s těmi evropskými, což ještě znesnadňuje jejich rozbití. Již bylo zmíněno, že roste násilí v souvislosti s drogovým obchodem, příkladem mohou být vraždy italských mafiánů v Německu nebo Nizozemec Ridouan Tahgi, který byl hledán kvůli vraždě v souvislosti s obchodem s drogami. Stále ale platí, že extrémní násilí je spíše ojedinělé, protože přitahuje pozornost. Významným problé-

mem je i praní špinavých peněz, jehož je Evropa centrem (především Spojené království a Nizozemsko) (McDermott, J. 2021b).

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo analyzovat opatření organizací na globální a regionální úrovni. Jak z práce vyplývá, boj se ani jedné z výše zmiňovaných organizací výrazně nedaří. Regulace nenastala ani v období pandemie COVID-19, kdy se drogoví obchodníci přizpůsobili situaci a našli způsoby, jak s drogami obchodovat (např. přes internet). Klíčovou roli v boji proti drogám má OSN ve spolupráci s WHO, zejména její specializovaný úřad UNODC. Tento úřad provádí programy po celém světě. V práci byl zmíněn Írán, Afghánistán a Laos. První dva státy jsou významným producentem opia a programy UNODC byly v těchto státech víceméně neúspěšné, a to především kvůli nestabilitě státu, která je obchodem s drogami ještě podporována. Je to hlavně z toho důvodu, že z drog mají zisky především skupiny organizovaného zločinu. Problémem v Afghánistánu je rovněž to, že zisky z drog má i vládnoucí skupina u moci – Talibán. Provázanost drog a skupiny, která drží moc, je i podle OSN téměř neřešitelným problémem. Společným problémem Íránu a Afghánistánu jsou také příhraniční oblasti, kde drogové gangy ve velké míře operují. Problémem se rozumí rovněž korupce policie, která znesnadňuje boj proti drogám, a žádná možnost pro zemědělce, kteří drogy pěstují, najít alternativní způsob obživy. Dalším státem, kde se UNODC spíše okrajově zapojoval a který je zmíněn, je Laos. Tam se produkce opia sice snížit podařila, ale spíše než díky programům úřadu to bylo díky aktivitě tamní vlády. Ta přinutila zemědělcům najít si alternativní způsob obživy. Později produkce opia opět vzrostla, avšak OSN byla velmi aktivní při zřizování detoxikačních center.

V případě Kolumbie, která je zmiňovaná v kapitole u OAS, se boj proti drogám rovněž nedaří a stát je už dlouhodobě největším vývozcem kokainu jak do USA, tak i do Evropy. V minulosti došlo k částečnému poklesu vypěstované koky, tento jev se ale označuje jako „balónkový efekt“, jelikož produkce byla přesunuta do sousedních států. Problémem jsou mj. příhodné geografické podmínky, ale i špatná bezpečnostní situace ve státu. Od roku 1964 zuřila v Kolumbii občanská válka, která byla drogovým obchodem nepřímo financována, jelikož velké zisky z této činnosti měla bojující FARC. Částečná pomoc přišla s Plánem Kolumbie, který byl sepsán s USA a díky kterému

dostala Kolumbie velké finanční prostředky na podporu boje proti drogovému obchodu. Tento plán byl hodnocen sice pozitivně, ale i v současnosti obchod s drogami prosperuje. I zde se problémem rozumí neschopnost najít alternativní způsob obživy pro zemědělce a korupce. Obchodu napomáhají i zdokonalené továrny, které jsou produktivnější než dříve, i zločinecké gangy, které se přizpůsobují novým situacím. Ani na území EU se drogy nedaří regulovat, ba naopak se obchodu v posledních letech velmi daří a drogově závislých přibývá. Drogy se sem dostávají skrz balkánskou mafii, přes přístavy nebo ze západní Afriky. Problémem jsou stále se zdokonalující možnosti přepravy v kontejnerech a prodej přes internet. Dalším problémem v EU je to, že drogy nejsou až tak přísně kontrolovány a sankcionovány, jako je tomu ve státech Jižní Ameriky nebo ve státech Blízkého Východu, protože vlády se soustředí spíše na ekonomické otázky (zejm, po pandemii COVID-19) a drogy jsou tak až na „vedlejší koleji“.

Všechny organizace mají víceméně stejná opatření v boji proti drogovému obchodu. Snaží se klást důraz na větší informovanost občanů, čímž chtějí předcházet tomu, aby lidé začali drogy užívat; drogově závislým chtějí poskytnout lepší a dostupnou léčbu a začleňovat je do společnosti; zemědělcům, kteří si drogami vydělávají na živobytí, chtějí poskytnout alternativní způsob obživy; kladou důraz na spolupráci v regionu, ale i na mezinárodní úrovni; rozvoj jurisdikce a úřadů, které drogy efektivně kontrolují atd. Na půdě OAS je vyvinuto měřítko, kterým se úspěšnost boje proti drogám měří – Mnohostranný hodnotící mechanismus. Do MEM státy každoročně udávají pravdivé statistiky ze svého státu a díky tomu je pak do CICAD poskytována technická a finanční pomoc dle potřeby. Na základě negativního MEM ale státy nesmí být nijak trestány. Současné plány proti drogám kladou důraz na gender, rovnost, komunity, ale i na negativní důsledek COVID-19 v souvislosti s drogovým obchodem, kterému se mu velmi dařilo a pomáhal k rozevírání sociálních nůžek a rozmachu organizovaného zločinu po celém světě.

Základními pilíři v boji proti drogám jsou tři klíčové úmluvy OSN, kde jsou drogy přesně definovány a popisuje se v nich, jak se má jejich legální přeprava kontrolovat a jaká je specifická role Hospodářské a sociální rady. Důraz je v nich kladen na WHO,

kteřá identifikuje nové látky, jež mohou být zneužívány. Za důležitý bod se považuje i spolupráce, která má probíhat mezi orgány na mezinárodní i vnitrostátní úrovni. Rovněž je zmíněna snaha o posílení institucí v boji proti drogám. Členské státy OSN jsou podepsáním těchto úmluv zavázány podávat co nejpřesnější zprávy o množství drog v jejich zemi. Rozšiřující Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami se věnuje navíc i trestním činům spojeným s drogami a jejich trestání na základě posílené justiční spolupráce mezi členskými státy. Všechny tyto úmluvy mají jak represivní charakter, tak i preventivní a kontrolní. Represivní proto, že je v nich dáno, jak se má obchod s drogami zakazovat a je zmiňováno i trestání zločinců (především v poslední ze zmiňovaných úmluv), a preventivní proto, že je v nich zmiňováno, jak obchodu s drogami předcházet, a to i za pomoci WHO. Kontrolní proto, že má být lépe monitorováno množství drog, které mají být ale distribuovány jen pro lékařské a vědecké účely. Jelikož se ani po sepsání smluv bojovat proti drogám nedařilo, byla na půdě OSN svolána 2 Valná shromáždění, která se drogám věnovala. První z nich se věnovalo eliminaci drog, díky které se měl stát svět „světem bez drog“. Ani o 10 let později však nebylo na světě menší množství uživatelů drog. Jednou z věcí, v níž byly protidrogové politiky aspoň částečně úspěšné, byla vyšší míra zabavování drog. Problémem při efektivnějším řešení však byl nejednotný přístup členských států v tom, jak by měly být protidrogové politiky zaváděny. Druhé Valné shromáždění, které se specializovalo na boj proti drogám, řešilo především rostoucí kriminalitu a vyšší počet úmrtí, které přímo souvisely s boji drogových kartelů, a to především v Mexiku. Ani produkce a užívání drog se nedařilo redukovat – klamně sice v Kolumbii, ale to spíše tím, že se produkce přesunula do okolních států. Dotazovaní respondenti si určili pět okruhů zájmů, které mají být splněny, ovšem úspěch není znatelný – to lze spatřit i na okruhu, který se věnuje kriminalitě a mj. i organizovanému zločinu, kterému se stále velmi daří. Pokles prodaných drog bylo možné sledovat během pandemie COVID-19, to bylo způsobeno ale tím, že se nepořádaly společenské akce. I přes akční plány, které mají organizace na období 2021 až 2025 je otázkou, do jaké míry se podaří splnit, jelikož sítě drogových gangů se zvládají snadno přizpůsobovat novým trendům na trhu a vymýšlejí dokonalejší způsoby přepravy drog. Plány pro boj proti drogám pro současná léta mají především

preventivní charakter. Řeší, jak společnost lépe informovat o škodlivosti drog, čímž by byla snížena jejich spotřeba. Dále ve velké míře řeší otázky lepší léčby drogově závislých a jejich znovuzačleňování do společnosti. Zdůrazňováno je i to, že různé skupiny obyvatel mají specifické potřeby. Velký důraz je kladen i na institucionální posílení v boji proti drogám. Osobně si myslím, že zamezit obchodu s drogami v současné době nelze, jediné řešení by bylo rozbít největší zločinecké gangy. Problémem je i značná korupce uvnitř vládních a bezpečnostních struktur.

SEZNAM LITERATURY

ALJAZEERA (2021). *Opium: Afghanistan's drug trade that helped fuel the Taliban* (<https://www.aljazeera.com/economy/2021/8/16/opium-afghanistans-illicit-drug-trade-that-helped-fuel-taliban> , 16. 2. 2022).

BBC (2021). *Afghanistan: How much opium is produced and what's the Taliban's record?* (<https://www.bbc.com/news/world-asia-58308494> , 17. 2. 2022).

Calabrese, J. (2007). *Iran's War on Drugs: Holding the Line?*. *MEI@75*. 1. 12. 2007 (<https://www.mei.edu/publications/irans-war-drugs-holding-line> , 17. 2. 2022).

COLOMBIA REPORTS (2021). *Colombia's drug trade* (<https://colombiareports.com/colombia-drug-trafficking/> , 15. 3. 2022).

COMPLY ADVANTAGE (n. d.) *The United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)* (<https://complyadvantage.com/insights/the-united-nations-office-on-drugs-and-crime/> , 19. 1. 2022).

Cosoy, N. (2016). *Has Plan Colombia really worked?*. *BBC*. 4. 2. 2016 (<https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35491504>, 15. 3. 2022).

EMCDDA (2021). *Evropská zpráva o drogách: Trendy a vývoj. 2021* (Lisbon: Praca Europa 1, Cais do Sodré).

European Commission (n. d. a). *Civil Society Forum on Drugs (CSF)* (https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/civil-society-forum-drugs-csf_en , 2. 4. 2022).

European Commission (n. d. b). *Drug policy* (https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/drug-policy_en, 30. 3. 2022).

EUROPOL (2022). *EU Policy Cycle – EMPACT* (<https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact> , 2. 4. 2022).

EUROPOL (2019). *Illicit drugs in the EU: the situation is expanding in scale and complexity* (<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/illicit-drugs-in-eu-situation-expanding-in-scale-and-complexity>, 30. 3. 2022).

FACTS AND DETAILS (2014). *ILLEGAL DRUGS IN LAOS* (https://factsanddetails.com/southeast-asia/Laos/sub5_3b/entry-2960.html#chapter-9 , 18. 2. 2022).

Gomis, B. (2014). *Illicit Drugs and International Security: Towards UNGASS 2016. Research Gate.* 2. 2014(https://www.researchgate.net/publication/316212490_Illicit_Drugs_and_International_Security_Towards_UNGASS_2016?enrichId=rgreq-2e7b0ad8b6abefc2c0a0cc73e52685c5-XXX&enrichSource=Y292ZXJQY-WdIOzMxNjIxMjQ5MDtBUzo0ODQ0OTUyNDI2MDA0NDIAMTQ5MjUyNDA3N-TU4NA%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf , 10. 2. 2022).

Hruška, T. (2016). *FARC – Konečně mír?. SECURITY OUTLINES.* 11. 12. 2016 (<https://www.securityoutlines.cz/farc-konecne-mir/>, 13. 3. 2022).

Hyland, S. (2011). *The Shifting Terrain of Latin American Drug Trafficking. ORIGINS.* 9. 2011 (https://origins.osu.edu/article/shifting-terrain-latin-american-drug-trafficking?language_content_entity=en , 3. 4. 2022).

idpc (n. d.). *Latin America* (<https://idpc.net/policy-advocacy/regional-work/latin-america?fbclid=IwAR2AJYNt4bKiPW4irWHexlFotA94GWuIk1Qxo-J4EzTuEle-tov0mDQUBUg>, 1. 4. 2022).

Iran Press (2020). *Iran reports seizure of tons of narcotics to UN* (<https://iranpress.com/content/31240/iran-reports-seizure-hundreds-tons-narcotics> , 15. 2. 2022).

Krulík, O. (2010). *Drogová problematika v současném světě: Nejenom předmět studia politické geografie. INSTITUTE OF INTERNATIONAL RELATIONS PRAGUE.* 29. 1.

2010 (<https://www.iir.cz/en/drogova-problematika-v-soucasnem-svete-nejenom-pred-met-studia-politicke-geografie?fbclid=IwAR1gpE7Rtiefo7C6CC3oRt-q9EkzPo-CfJ9CNboratjoDOJMHOhh-AYE5OLc> , 3. 2. 2022).

MAOC(N) (n. d.). *WHO WE ARE* (<https://maoc.eu/who-we-are/>, 30. 3. 2022).

McDermott, J. (2021a). Cocaine to Europe: An Underestimated Threat. *InSight Crime*. 9. 2. 2021 (<https://insightcrime.org/investigations/cocaine-europe-underestimated-threat/> , 31. 3. 2022).

McDermott, J. (2014). The FARC and the Drug Trade: Siamese Twins?. *InSight Crime*. 26. 5. 2014 (<https://insightcrime.org/investigations/farc-and-drug-trade-siamese-twins/>, 18. 3. 2022).

McDermott, J. (2021b). The Future of the Cocaine Trade to Europe. *InSight Crime*. 9. 2. 2011 (<https://insightcrime.org/investigations/future-cocaine-trade-europe/> , 1. 4. 2022).

Nikolova, M. (2021). How Western Balkans organised crime makes Europe's cocaine trade possible. *EMERGING EUROPE*. 6. 10. 2021 (<https://emerging-europe.com/news/how-western-balkans-organised-crime-makes-europes-cocaine-trade-possible/> , 31. 3. 2022).

OAS (n. d.). *CICAD: Multilateral Evaluation Mechanism (MEM)* (http://www.cicad.oas.org/Main/Template.asp?File=/mem/about/default_eng.asp, 11. 3. 2022).

OAS (2012). *Hemispheric Drug Strategy* (http://www.cicad.oas.org/Main/Template.asp?File=/main/aboutcicad/basicdocuments/strategy_2010_eng.asp, 10. 2. 2022).

OAS-CICAD (2020). *HEMISPHERIC PLAN OF ACTION ON DRUGS 2021 – 2025* (Bogota: OAS. Official records).

OAS-CICAD (2021). *MULTILATERAL EVALUATION MECHANISM (MEM) – Colombia* (OAS-CICAD: Washington D. C.).

OAS-CICAD (2019). *MULTILATERAL EVALUATION MECHANISM (MEM) – Colombia 2019* (OAS-CICAD: Washington D. C.).

OBSERVATORIO DE DROGAS DE COLOMBIA (n. d.). *Comisión Interamericana para el Control del Abuso de Drogas (CICAD)* (<http://www.odc.gov.co/politica-drogas/politica-internacional/CICAD> , 2. 3. 2022).

Posada, J. D.–Robbins, S. (2021). Colombia’s Cocaine Keeps On Reaching New Heights: UNODC Report. *InSight Crime*. 30. 7. 2021 (<https://insightcrime.org/noticias/colombia-cocaine-keeps-reaching-new-heights-unodc>, 10. 3. 2022).

Reuter, P. (2009). Ten years after the United Nations General Assembly Special Session (UNGASS): assessing drug problems, policies and reform proposals. *Addiction* 104, s. 510 – 517.

Thompson, S. (2022). Iran’s troubling execution rates show no sign of slowing down in 2022. *Atlantic Council*. 15. 2. 2022 (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/irans-troubling-execution-rates-show-no-sign-of-slowing-down-in-2022/?fbclid=IwAR16RzUVhgjKNLTwuM15x1Tufy9BsKxzIA43hBgm3BpPTqGTnPo-PEXhuvV4> , 17. 2. 2022).

TNI (2005). *Background of UNGASS 1998* (<https://www.tni.org/en/article/background-of-ungass-1998> , 9. 2. 2022).

United Nations (1988). *Single Convention against Illicit Trafficking with Narcotic and Psychotropic Substances* (United Nations: New York).

United Nations (1971). *United Nations Convention on Psychotropic Substances of 1971* (United Nations: New York).

United Nations (1961). *United Nations Single Convention on Narcotic Drugs* (New York: United Nations).

UNODC (n. d. a). *14TH United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice* (<https://www.unodc.org/unodc/en/crimecongress/about.html>, 2. 2. 2022).

UNODC (n. d. b). *Afghanistan* (<https://www.unodc.org/unodc/en/alternative-development/afghanistan.html> , 16. 2. 2022).

UNODC (n. d. c). *Commission on Crime Prevention and Criminal Justice* (<https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CCPCJ/index.html>, 2. 2. 2022).

UNODC (n. d. d). *Counter Narcotics Canine (K9) Project* (<https://www.unodc.org/afghanistan/en/frontpage/2015/counter-narcotics-canine-k9-project.html> , 16. 2. 2022).

UNODC (2021). *DRUG SITUATION IN AFGHANISTAN 2021. Latest findings and emerging threats* (https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Afghanistan_brief_Nov_2021.pdf , 10. 2. 2022).

UNODC (n. d. e). *History and Achievement* (<https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/history-and-achievement.html>, 17. 2. 2022).

UNODC (n. d. f). *Key Results Of UNODC Cooperation On Drug Addiction, Treatment And HIV Control In The Islamic Republic Of Iran (2005-2010)* (<https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/history-and-achievement-sec2.html> , 17. 2. 2022).

UNODC (n. d. g). *Key Results of UNODC Cooperation On Drug Supply Reduction In The Islamic Republic Of Iran (2005-2010)* (<https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/history-and-achievement-sec1.html> , 17. 2. 2022).

UNODC (n. d. h). *Key Results Of UNODC Cooperation On Rule Of Law In The Islamic Republic Of Iran (2005-2010)* (<https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/history-and-achievement-sec3.html> , 17. 2. 2022).

UNODC (n. d. ch). *Membership and Bureau* (https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Membership.html, 2. 2. 2022).

UNODC (n. d. i). *The Commission on Narcotic Drugs* (<https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/> , 2. 2. 2022).

UNODC (n. d. j). *UNODC in Afghanistan* (<https://www.unodc.org/afghanistan/en/unodc-afghanistan.html> , 16. 2. 2022).

UNODC (n. d. k). *UNODC STRATEGY 2021 – 2025* (<https://www.unodc.org/unodc/en/strategy/full-strategy.html> , 8. 2. 2022).

UNTC (2022). *Narcotic Drugs and Psychotropic Substances* (https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-18&chapter=6&clang=_en , 5. 2. 2022).

U.S. DEPARTMENT of STATE (2001a). *Background Notes: OAS* (https://1997-2001.state.gov/www/background_notes/oas_0005_bgn.html , 10. 3. 2022).

U.S. DEPARTMENT of STATE (2001b). *Plan Colombia* (<https://2001-2009.state.gov/p/wha/rls/fs/2001/1042.htm>, 18. 3. 2022).

U. S. Mission to International Organizations in Vienna (2020). *U. S. Funding to UNODC combats drug trafficking and drug use in Laos* (<https://vienna.usmission.gov/press-release-u-s-funding-to-unodc-combats-drug-trafficking-and-drug-use-in-laos/> , 19. 2. 2022).

Vakharia, S. P. (2016). UNGASS 2016 Global Civil Society Summary Report. *Research Gate*. 4. 2016 (https://www.researchgate.net/publication/304580510_UNGASS_2016_Global_Civil_Society_Survey_Summary_Report , 8. 2. 2022).

Vargas, R. (1999). The Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC) and the Illicit Drug Trade. *TNI*. 7. 6. 1999 (<https://www.tni.org/en/publication/the-revolutionary-armed-forces-of-colombia-farc-and-the-illicit-drug-trade> , 18. 3. 2022).

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2021). *Evropský trh s drogami se přizpůsobuje změnám vyvolaným pandemií, ukazuje nová zpráva EMCDDA* (<https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/evropsky-trh-s-drogami-se-prizpusobuje-zmenam-vyvolanym-pandemii—ukazuje-nova-zprava-emcdda--189011/>, 2. 4. 2022).

We are the Drug Policy Alliance (n. d. a). *A History of the Drug War* (<https://drugpolicy.org/issues/brief-history-drug-war> , 7. 2. 2022).

We are the Drug Policy Alliance (n. d. b). *UNGASS: World Drug Problem* (<https://drugpolicy.org/publications-resources/sign-letters/public-letter-kofi-annan/ungass-world-drug-problem> , 9. 2. 2022).

RESUMÉ

This bachelor thesis focuses on drug trafficking as a type of organized crime. The aim of the thesis is to analyze the capabilities of the international community and regional organizations in combating this phenomenon and their success. The thesis also discusses important documents for the organizations in question, both past and present. The countries, where the activities of specialized agencies in the fight against drugs are described are Iran, Laos, Afghanistan, Colombia and the European Union region.

The first chapter of the thesis is devoted to the UN, in particular the UNODC, which specialises in the fight against drugs. The origins of the fight against drugs, however, date back to the turn of the 19th and 20th centuries, when the opium wars were fought, after which drug summits were convened. The historical development mentions three key UN conventions that have helped shape the fight against drugs significantly. They describe what is meant by a drug, the important role of the WHO, how to punish the fight against drugs, special conditions for the transport of drug or, for example, partly how to prevent the drug trade. Since the UNODC was established, two General Assemblies have been convened at the UN to address the issue of drugs, in 1998 and 2016. At the 1998 UNGASS, there was an effort to create a „drug-free world“, but after a decade, it has become clear, that drug consumption and production have barely been reduced. At the second UNGASS, the high mortality rates associated with drug gang warfare were primarily addressed. At present, there are no known results from either General Assembly. For the period between 2021 and 2025, the UN has drawn up a strategy to combat drugs. The COVID-19 pandemic is taken into account, but it has not stopped criminal gangs because of their ability to adapt. Furthermore, the strategy deals primarily with the prevention of drug trafficking, the treatment of addicts and, last but not least, international cooperation. The work of UNODC has not been successful in either Iran or Afghanistan. Both countries belong to the Golden Crescent, with opium production being typical of them. The fight against drugs is failing mainly because of the poor security situation. In Afghanistan, another problem is that the Taliban, who are in power, also profit from opium. Laos used to be the third largest producer of opium, but due the go-

vernment's drastic measures, cultivation has been reduced. There has been a noticeable increase of late, but the UN has provided funding for detoxification centres and for the alternative livelihoods for farmers.

The second chapter focuses on the fight against drugs at the level of the Organization of American States, which has established a specialized office, CICAD. OAS member states are required to produce an annual Multilateral Evaluation Mechanism, where successes or failures in the fight against drugs are recorded. The MEM is supposed to be truthful, but no state can be punished on the basis of it. The paper outlines two strategies in the fight against drugs that have been developed by the OAS, the one from 2010 and the one that applies to the current period 2021-2025. Both address issues such as how to prevent drug addiction, how to treat drug addicts, how to strengthen institutions and cooperation between them, or how to strengthen international cooperation. The chapter gives the example of Colombia, the world's largest producer of cocaine. The country is also marked by the civil war that has been waged there since the 1960s, which has financed armed groups. Help for Colombia came in 2001 with Plan Colombia, which came with financial assistance from the US. Even today, however, the drug trade is not being combated, due to the geographical conditions, the constant improvement of drug factories and the improvement of criminal gangs, which also trade via the Internet, for example.

The last chapter focuses on the fight against drugs within the European Union, where the EMCDDA and Europol are key agencies. As with the OAS, the key principles in the fight against drugs are based on three key UN conventions. The strategy for the current years again focuses primarily on prevention, but also on the possibilities of disrupting the criminal gangs that trade extensively in the EU. This is what makes it impossible to combat drugs effectively. It is also a problem that governments focus more on economic issues and the fight against drugs is an afterthought for them. Drugs enter the EU mainly from South America, via the Balkans and, increasingly, from West Africa, where they are smuggled from South American countries. Another problem in the fight against drugs is the increasing sophistication of criminal gangs in their methods of transport (containers, but also submarine torpedoes), trafficking via the Internet or the trafficking

of South American gangs directly from Spain. The drug trade was slowed down through COVID-19, but is now back to normal. Marijuana is currently the most used drug, with cocaine second. The drug that is typical of Europe is ecstasy, which is produced here to a large extent. It is because of the more sophisticated methods of trade and transport that the drug trade is not expected to be regulated in the near future.